

Araştırma Makalesi / Research Article

TÜRKİYE’DE DÜZENSİZ GÖÇLE MÜCADELEDE YENİ BİR YAKLAŞIM: SINIR GÜVENLİK DUVARI

Hakan BOSTAN*
Deniz KUŞ DEMİRAY**

Öz

Göç, en kısa tanımı ile çoğu canlının ve insanların bir yerden başka bir yere değişik sebepler yüzünden hareket etmesi/yer değiştirmesidir. Göç, bir ülke sınırları içerisinde gerçekleşiyorsa iç göç, ülke sınırını aşıyorsa dış göç (uluslararası göç) olarak isimlendirilir. Göçe sosyal, ekonomik, siyasi, kültürel, etnik sebepler neden olmaktadır. Özellikle son yıllarda Türkiye, düzensiz göç hareketleri için çekim merkezi haline gelmiştir. Türkiye’nin çevresindeki ülkelerde yaşanan ekonomik zorluklar, iç savaşlar, savaşlar ve siyasi istikrarsızlıklar bu hareketi hızlandırmaktadır. Türkiye, Suriye krizi ile birlikte artan yoğun düzensiz ve kitlesel göçler ile mücadele ederken, yeni bir yaklaşım ile sınır güvenliğini artırmaya yönelik sınır güvenlik duvarı uygulaması yoluna gitmiştir. Bu çalışmada; düzensiz göç ve göçmen kaçaklığı ile mücadelede tercih edilen bu yeni yaklaşımın gelecekte olası etkileri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Uluslararası Göç, Düzensiz Göç, Göçmen Kaçaklığı, Sınır Güvenliği.

*Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Anabilim Dalı; Şube Müdürü, İçişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, akadem118@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-9376-0591

** Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı; Araştırma Görevlisi, İçişleri Bakanlığı, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, denizdeha@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3755-8369

A NEW APPROACH TO STRUGGLING WITH IRREGULAR MIGRATION IN TURKEY: BORDER SECURITY WALL

ABSTRACT

Migration, with the shortest definition, is that most living thing and people move / relocate from one place to another. If migration takes place within the borders of a country, it is called internal migration, if it exceeds the country's border, it is called external migration (international migration). Social, economic, political, cultural, ethnic reasons are causing the migration. Especially in recent years, Turkey has become a center of attraction for irregular migration movements. Economic difficulties and political instabilities in the countries around Turkey are accelerating this movement. While Turkey is struggling with the intense irregular and mass migrations that have increased with the Syrian crisis, with a new approach, it has led to the practice of border physical security wall to increase border security. In this study; possible future impacts of this new approach to combating irregular migration and smuggling of migrant have been examined.

Keywords: *Migration, International Migration, Irregular Migration Smuggling of Migrant, Border Security.*

GİRİŞ

Göç, kişilerin uluslararası bir sınırı geçerek veya vatandaşı olduğu devlet içinde yer değiştirdiği nüfus hareketidir (Uluslararası Göç Hukuku, 2009: 22). İnsanlar çeşitli sebepler nedeniyle göç etmiş ve hâlen de göç etmekte, dünya genelinde her ülke göçten bir ölçüde etkilenmiş ve etkilenmektedir. “Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısı toplu nüfus hareketlerine şahitlik etmiştir. Nitekim son elli yıllık dönemde 175 milyondan fazla insanın kitlesel olarak göç ettiği bilinmektedir” (Türkiye ve Göç, 2019: 5).

Birleşmiş Milletler (BM) küresel göç verilerine göre; dünya genelinde 2010 yılında 173,7 milyon olan uluslararası göçmen sayısı, 2017 yılında 257 milyona ulaşmıştır. Bu sayı dünya nüfusunun % 3,4’ünü oluşturmaktadır. Göçmenlerin yaklaşık üçte ikisi Asya (79,5 milyon) ve Avrupa (77,9 milyon) kıtasında bulunmaktadır. Bu göçmenlerin; % 74,3’ünü 20-64 yaş arasındaki göçmenler, % 48,4’ünü ise kadın göçmenler oluşturmaktadır (“International Migration”, 2017).

Avrupa ülkeleri veya gelişmiş ülkeler İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra özellikle de 1960’lı yıllarda gelişen sanayisi ve artan işgücü talebi için ihtiyaç duyduğu işçi ihtiyacını, yaptıkları ikili anlaşmalar ile karşılamıştır. Ancak, 1980’li yıllardan itibaren sınırlarını üçüncü ülkelerden veya gelişmemiş ülkelere gelen düzensiz göçmenlere kapatmıştır. Bu durum bu ülkelere ulaşmayı hedefleyen insanları mülteci statüsü altında giriş yapmaya zorlamaktadır (Danış, 2004). Küreselleşmenin de etkisiyle düzensiz göçmenler bu yüzyılda artış göstermiştir.

Türkiye’de 1960’lı yıllarla birlikte dış göçü hazırlayan etmenlerden birisi de iç göçler olmuştur. Bilindiği gibi insanlar önce köyden kente göç etmiş, sonra özellikle kentlileşmenin olumsuz etkisi ve Avrupa’nın iş gücüne olan talebi birleşerek insanların dışarıya göç etmesine zemin hazırlamıştır (İçduygu ve Ünalın, 1998: 45; Yalçın, 2004: 119). Türkiye bu süreçte göç veren bir ülke konumu kazanmıştır. Türkiye, göç yolları üzerinde bulunduğundan tarihten bu

yana devamlı göç almış ve batıya göç vermiş, özellikle son 30 yılda göç alan ve başka ülkelere ulaşmak isteyen göçmenlerin transit olarak kullandığı geçiş ülkesi konumuna dönüşmüştür (Bulut, 2015: III).

Türkiye, terörle mücadele, kaçakçılık ve düzensiz göçün engellenmesi amacıyla Suriye sınırında 828 kilometrelik, Iğdır ve Ağrı illerinde yaklaşık 144 kilometrelik Sınır Güvelik Duvarı inşasına başlamıştır. Son olarak İran-Hakkari sınırının 43 kilometresine de Sınır Güvenlik Duvarı inşa edilmesi planlanmaktadır.

Bu çalışmada; kısaca göç ve göçmen kavramı ile göç çeşitleri hakkında bilgilendirme yapıldıktan sonra, uluslararası göç ve düzensiz göç ile göçmen kaçakçılığı kavramlarından bahsedilmiştir. Bu kapsamda, inşası devam eden sınır güvenlik duvarının ileride olası etkileri ile bu çerçevede düzensiz göçle mücadelede alınması gereken tedbirlerin neler olması gerektiği incelenmiştir.

1. VERİ VE YÖNTEM

Çalışmada yoğun olarak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) istatistikî verileriyle birlikte, diğer kamu kurum ve kuruluşları ile Birleşmiş Milletler göç örgütlerinin istatistik çalışmalarından faydalanılmıştır. Araştırma konusuyla ilgili daha önce yapılmış çalışmalar, tezler ve yayınlar taranmış ve bunlar kaynakçada belirtilmiştir.

2. GÖÇ VE GÖÇMEN KAVRAMI

En genel tanımı ile insanların bir yerden başka bir yere değişik sebepler yüzünden hareket etmesi olan göç kavramı, farklı bakış açılarına göre ele alınması sebebiyle farklı şekillerde tanımlanmaktadır: “İç-dış göç, ekonomik-siyasi göç, sürekli-geçici oturmaya dayalı göç, gönüllü-zorunlu göç gibi eksenlerin üzerinde değişik göç ve göçmen tanımları yapılmaktadır” (İçduygu ve Ünalın, 1998: 39). Göç çok yönlü doğası gereği farklı disiplinlerce farklı şekillerde tanımlanmakla birlikte Yalçın (2004: 13)’in “Göç, ekonomik, siyasi, ekolojik veya bireysel nedenlerle, bir yerden başka bir yere yapılan ve kısa, orta veya uzun vadeli geriye dönüş veya sürekli yerleşim hedefi güden coğrafi, toplumsal ve kültürel bir yer değiştirmedir” tanımı en kapsamlı tanımlardan biridir. Sertkaya Doğan (2015: 18) göçün çok yönlü doğası gereği; antropologlar, sosyologlar, coğrafyacılar, şehir plancıları, idareciler ve benzeri çok çeşitli profesyonel geçmişi olan insanlar tarafından ince-lenme konusu olduğunu belirtmiştir.

Uluslararası düzeyde genel kabul gören bir göçmen tanımı bulunmamaktadır. Birleşmiş Milletler göçmeni; “sebepleri, gönüllü olup olmaması, göç yolları, düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden bir birey” olarak tanımlamaktadır (Uluslararası Göç Hukuku, 2009: 55). Vatandaşı olduğu veya yaşadığı ülkeyi terk ederek, yabancı bir ülkeye yerleşmek veya belli bir süre sonra dönme amacıyla göç eden kişiye genel olarak “göçmen” denir (Bostan, 2018: 42). Aslında göçmen “ülkede bulunan bütün yabancıları kapsayan genel bir kavram”dır (Ekşi, 2015: 16).

Uluslararası hukukta; “mülteci” (refugee), “sığınmacı” (asylumseeker), “göçmen” (immigrant/emigrant/ migrant) terimleri kullanılmaktadır. Türkiye’de ise Avrupa’dan gelen göçmenler uluslararası koruma talep etmeleri durumunda “mülteci”, Avrupa dışından gelenler ise “şartlı mülteci” olarak ifade edilmektedir. Uluslararası koruma arayan yabancılar “mülteci” veya “şartlı mülteci” statülerini almak için başvurduklarında, statüsü verilene kadar kendilerine “uluslararası koruma başvuru sahibi” denilmektedir. Uluslararası hukukta sığınmacı kavramı, mülteci olarak uluslararası koruma arayan ancak statüleri henüz resmi olarak tanınmamış kişileri tarif etmekte (Vardar, 2015) olup, söz konusu kavram Türkiye hukuk sisteminde yer almamaktadır.

3. ULUSLARARASI VE DÜZENSİZ GÖÇ

Uluslararası göç; “kişilerin geçici veya daimi olarak başka ülkeye yerleşmek üzere menşe ülkelerinden veya mutad olarak ikamet ettikleri ülkeden ayrılmaları, dolayısıyla, uluslararası bir sınırın geçilmesi” (Uluslararası Göç Hukuku, 2009: 59) şeklinde tanımlanmaktadır.

Dünya sanayi toplumundan bilgi toplumuna, modernizmden, post-modernizme, ulus devletlerden küreselleşmeye doğru bir dönüşüm/değişim geçirmiştir (Akşit, 1998: 26; Tekeli, 1998: 8). Son yıllarda Türkiye’de göç şekilleri çeşitlenmiştir. Kaya ve Erdoğan (2015: 12) bu çeşitleri, “profesyonel işgücü göçü, kısa ve uzun-dönemli işgücü göçü, öğrenci göçü, emeklilik göçü, life-style migration (alternatif hayat biçimleri), yasadışı göç, mülteci ve sığınma göçü” olarak belirtmişlerdir.

Uluslararası göçü şekillendiren üç açığı Sirkeci (2017: 23-24); olumsuz ekonomik koşulları ifade eden kalkınma veya ekonomik açık, katılım veya demokrasi açığı ve yüksek doğurganlık ve nüfus artış hızı ile bağlantılı kitle veya nüfus açığı olarak 3K formülü ile belirtmiştir. Bu üç açık; hem ülke içerisinde

görülen iç göçün, hem de uluslararası göçün temel nedenlerini oluşturmaktadır. Küreselleşmenin etkisi ile hızlanan uluslararası göç ve düzensiz göç, sınır yönetimi ve kontrolü kapsamında alınan tedbirlere rağmen önlenememekte, kontrolü zorlaşmaktadır (Malkara, 2017: 3).

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na göre düzensiz göç; “yabancıların yasadışı yollarla bir ülkeye girişini, ülkede kalışını, ülkeden çıkışını veya yasal yollarla girip yasal süresi içerisinde çıkmamasını ve ülkede izinsiz çalışmasını” ifade etmektedir (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 2013).

Düzensiz göç (irregular migration), yasadışı göç (illegal migration), gizli göç (clandestine migration) ve belgesiz-kayıtdışı göç (undocumented migration) arasında farklılıklar bulunmakla birlikte birbirinin yerine kullanılmaktadır (Uluslararası Göç Hukuku, 2009). Yasadışı göç, suç fikri içerdiğinden dolayı kullanılmaması yönünde eleştirilmektedir. Nisan 1999'da Bangkok'ta yapılan Uluslararası Göç Sempozyumunda yasadışı sözcüğü yerine düzensiz sözcüğünün kullanılması tavsiye edilmiştir (Koyuncu, 2006: 14-15). Düzensiz göç alınan tavsiye kararı ile birlikte yaygın bir kullanım şekli haline gelmiş olması nedeniyle tercih edilmektedir.

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin devam eden yoksulluğu, artan nüfusları, sosyal ve ekonomik imkânların sınırlılıkları, yaşanan iç ve dış savaşlar, bölgesel gerilimler gibi güvenlik sorunları, insanların daha güvenli bir ülkede yaşamak istemeleri gibi sebepler ile birlikte, Avrupa ülkelerinin işgücü açıkları, uyguladıkları kısıtlayıcı vize ve göç politikaları düzensiz göç kavramını ortaya çıkarmıştır (Yılmaz, 2014: 1689). Transit göç, mülteci ve sığınma göçü düzensiz göç başlığı altında toplanmaktadır.

Türkiye, Orta Doğu'daki ve özellikle komşu ülkelerdeki çatışma, siyasi ve ekonomik istikrarsızlıkların varlığı, doğu sınırlarının dağınık ve kontrolünün zor olması, Ege ve Akdeniz sahillerinin coğrafi yapısının düzensiz geçişlere uygun olması gibi nedenlerle, Avrupa Birliği (AB) ülkelerine geçmeyi hedefleyen düzensiz göçmenler için geçiş güzergâhı durumundadır. Aynı zamanda, gelişen ekonomisi, siyasi ve politik yapısı ve yaşam koşullarının elverişliliği nedenleriyle son yıllarda hedef ülke haline gelmiştir. Düzensiz göç türlerinden biri olan transit göç, asıl ulaşılmak istenen yani hedef ülkeye giderken başka bir ülkede geçici bir süre için kalınmasını ifade etmektedir. Türkiye açısından transit göç; çoğunlukla AB ülkelerine veya gelişmiş ülkelere geçmek isteyen göçmenlerin Türkiye'yi

transit olarak kullanılması durumunu ifade eder. Transit göçmenlerin büyük bir oranı göçmen kaçakçılığı tarafından ülkeye sokulmakta ve ülkeden çıkarılmaktadır (İçduygu, 2015). Özellikle uluslararası göçler, düzensiz göçler ve transit göçler bu çağda sıkça konuşulmakta ve tartışılmaktadır.

Türkiye’de düzensiz göçün 30-40 yıllık bir geçmişi bulunmaktadır. 1980 yıllarına kadar Türkiye’ye gerçekleşen göçler ulus devlet inşası kapsamında özellikle Türkiye’ye komşu bölgelerden gelen Müslüman ve Türk soyluların göçü şeklinde gerçekleşmiştir. Bu süreçten sonra yaşanan düzensiz göçü ise İçduygu (2015) dört ayrı dönem halinde açıklamıştır:

- 1979-1987 yılları ortaya çıkış dönemi: Bu dönemde; 1979 yılında İran devrimi sonrası özellikle, 1985-1986 yıllarında 1.000.000 civarında transit göç yaşanmıştır.

- 1988-1993 yılları olgunlaşma dönemi: Bu dönemde; Irak ve Bulgaristan’dan gerçekleşen mülteci ve sığınmacı göçü, Ortadoğu, Asya ve Afrika ülkelerinden gelen transit göçler ile Sovyet Cumhuriyetleri’nden gelen döngüsel göçler yaşanmıştır.

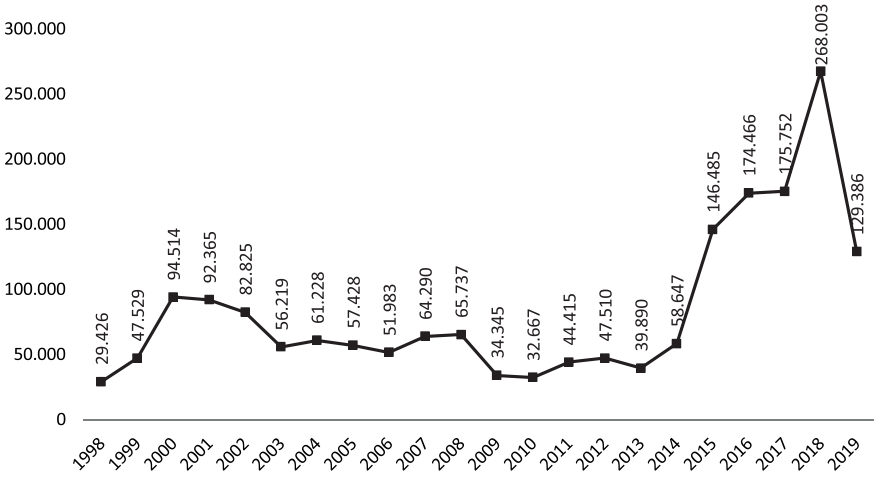
- 1994-2000/2001 yılları doygunluk dönemi: Bu dönemde; 1994 yılında sığınma yönetmeliği ortaya çıkmış, transit göçler artış göstermiştir.

- 2001 yılından günümüze kadar devam eden kuramsallaşma dönemi: Bu dönemde; Türkiye göç ve iltica sistemini AB müktesebatına uyumlaştırmak için çaba göstermiştir. Göçmen kaçakçılığı suçunu bu dönemde yasallaştırmıştır.

Özellikle son yıllarda Türkiye, düzensiz göç hareketleri için çekim merkezi haline gelmiştir. Tüm bu etkenler dikkate alındığında düzensiz göç, Türkiye’nin ekonomik, kültürel ve demografik yapısını, kamu düzeni ve güvenliğini derinden etkilemektedir. Türkiye’ye yönelen uluslararası göç, düzensiz göç bağlamında istatistiki açıdan incelendiğinde; Türkiye’de yakalanan düzensiz göçmen sayısı 1995 yılında yaklaşık 11.362, 1996 yılında 18.804, Grafik 1’de görüleceği üzere 1998 yılında 29.426, 2000 yılında ise 94.514 kişiye ulaşmış, daha sonraki yıllarda azalarak, 2010 yılında 32.667 kişiye kadar düşmüştür. 2000-2010 yılları arasında yakalanan düzensiz göçmenin % 60’ının transit göçmen olduğu değerlendirilmiştir. 2011 yılından itibaren yakalanan düzensiz göçmen sayısı tekrar artarak, 2018 yılı sonunda en yüksek sayı olan 268.003 kişiye ulaşmıştır. 2018 yılında düzensiz göç ile gelip yakalanan göçmenlerin vatandaşı olduğu ülkeleri sırasıyla; Afganistan

(100.841), Pakistan (40.438), Suriye (34.053) ve Irak (17.529) oluşturmaktadır. 19 Haziran 2019 tarihine kadar 2019 yılında yakalanan düzensiz göçmen sayısı 129.368 kişi olup, 2018 yılında yakalanan düzensiz göçmen sayısını geçmesi beklenmektedir (“Düzensiz Göç”, 2019; İçduygu, 2012; İçduygu, 2015; İçduygu ve Aksel, 2012: 21; Şen, 2006: 58).

Grafik 1. Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayıları (1998-2018)

Kaynak: http://www.goc.gov.tr/icerik3/duzensiz-goc_363_378_4710 (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Türkiye deniz sınırlarında meydana gelen düzensiz göç istatistikleri Tablo 1’de gösterilmiş olup, veriler “Sahil Güvenlik Komutanlığı tarafından karada tespit edilen ve denize çıkmadan Jandarma ve Emniyet birimleri tarafından yakalanan düzensiz göçmen bilgilerini” içermektedir (“Düzensiz Göç İstatistikleri”, 2019). 2015 ve 2016 yıllarında denizde hayatını kaybeden düzensiz göçmen sayısı 2018 yılında meydana gelen artışa rağmen, Sahil Güvenlik Komutanlığının denizde yürüttüğü yoğun önleme ve arama kurtarma faaliyetleri neticesinde azalış göstermiştir. 27 Haziran 2019 tarihine kadar hayatını kaybeden düzensiz göçmen sayısı 28’e ulaşmış olup, bu sayının yılı sonunda bir önceki yıldan daha düşük olması beklenmektedir.

Tablo 1: Türkiye Deniz Sınırlarına Ait Düzensiz Göç İstatistikleri (2015-2018)

Yıllar	Düzensiz Göç Sayısı	Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı	Hayatını Kaybeden Göçmen Sayısı	Yakalanan Göçmen Kaçakçısı Sayısı
2015	2.430	91.611	279	190
2016	833	37.130	192	118
2017	495	21.937	56	171
2018	686	26.678	93	87
2019	374	12.798	28	26

Kaynak: https://www.sg.gov.tr/baskanliklar/harekat/faaliyet_istatistikleri/duzensiz_goc_istatistikleri.html (erişim tarihi: 27 Haziran 2019).

Düzensiz göçmenlerin bir kısmını uluslararası koruma veya iltica başvurusunda bulunmak amacıyla ülkemize gelen şartlı mülteciler oluşturmaktadır. Türkiye’nin iltica prosedürü aslında üçüncü ülkeye yerleştirilmek için bekleyen şartlı mülteciler için Türkiye’yi transit bir ülke haline getirmiştir (İçduygu, 2015: 286; İçduygu, 2012). Türkiye’de Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin (BMMYK-UNHCR) ilgi alanına giren yaklaşık 368.230 şartlı mülteci (Afganistan, Irak, İran, Somali vb.) bulunmaktadır. Aslında çok sınırlı sayıda şartlı mülteci üçüncü ülkeye yerleştirme çözümünden faydalanmaktadır. 2018 yılında ise 14.586, 2019 yılında ise 6.820 şartlı mülteci üçüncü ülkeye sunulmuştur. Dünyadaki tüm mültecilerin % 1’inden azı üçüncü ülkeye yerleştirilmektedir. Her şartlı mülteciye üçüncü ülkeye yerleştirme hakkının verilmemesinin, düzensiz göçün azaltılmasında önemi yadsınamaz (“Üçüncü Ülkeye Yerleştirme”, 2019; “Türkiye’deki Mülteciler”, 2019; UNHCR Türkiye İstatistikleri, 2019).

Türkiye, 2014 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve T.C. Kalkınma Bakanlığının Onuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı ile ilk kez göç konusuna önem vermiştir (Onuncu Kalkınma Planı, 2013; Kaya, 2015: 16).

Yakalanan düzensiz göçmenlerin sayıca fazlasını Suriyeli göçmenlerin oluşturması, aslında Türkiye’de geçici koruma altında olmanın yanında, yinede refah düzeyi ve insan hakları standartları yüksek Avrupa ülkelerine göç etmeyi düşüncülerinden kaynaklanmaktadır. 2018 yılında ise Afganistan uyruklu

düzensiz göçmenler artış göstermiştir. 2018 yılında İsrail ve Filistin Devleti arasında sorunların artarak devam etmesiyle birlikte, 2017 yılında yakalanan 832 Filistin uyruklu düzensiz göçmen sayısı, 2018 yılında 10.545'e ulaşmıştır ("Düzensiz Göç", 2019).

4. DÜZENSİZ GÖÇLE MÜCADELEDE HUKUKİ ÇERÇEVE

30 Kasım 1994 tarihinde yayımlanan, 1994 Yönetmeliği olarak bilinen Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik iltica alanında iç hukukumuzda ilk düzenleyici belgedir.

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı doğrultusunda hazırlanan İltica ve Göç Alanındaki AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı 25 Mart 2005 tarihinde yürürlüğe girmiş ve 15 Ekim 2008 tarihinde İçişleri Bakanlığına bağlı İltica ve Göç Mevzuatı ve İdari Kapasitesini Geliştirme ve Uygulama Bürosu kurulmuştur (Türkiye Düzensiz Göç Strateji Belgesi, 2015: 4-5). Türkiye'de yapılan son kanuni değişiklik; göçü daha etkin yönetmek, göç alanına ilişkin politika ve stratejileri uygulamak üzere 04 Nisan 2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu çıkarılmış olup, bu Kanun ile İçişleri Bakanlığı'na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuştur.

29 Mayıs 2009 tarihli ve 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunuyla yabancıların Türk vatandaşlığına geçişi yeniden düzenlenmiştir. 4 Haziran 2003 tarihinde, yabancıların Türk vatandaşlığına geçmek amacıyla, Türk vatandaşlarıyla yaptıkları anlaşmalı evlilikler, 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda yapılan bir değişiklik ile kaldırılmış, vatandaşlığın kazanılması için asgari üç yıl evliliğin devam etmesi gerekliliği getirilmiştir.

Düzensiz göçün sosyal ve ekonomik alandaki etkilerini önlemek maksadıyla çıkarılan 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun (2003), 6735 sayılı Uluslararası İş Gücü Kanunu (2016) ile yürürlükten kaldırılmış, yabancıların düzensiz çalışmalarını önleyecek tedbirler yeniden düzenlenmiştir.

05 Mayıs 2015 tarihinde İçişleri Bakanının oluru ile onaylanan Türkiye Düzensiz Göç Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı'nda öngörülen faaliyetler 2018 yılı sonuna kadar tamamlanmış olup, Türkiye Düzensiz göç Strateji Belgesi

ve Ulusal Eylem Planı’nın 2019 yılında güncellenmesi beklenmektedir (Türkiye Düzensiz Göç Strateji Belgesi, 2015: 2-3). Aynı zamanda 2017 yılında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün ilk Stratejik Planı (2017-2021) yayınlanmıştır (Stratejik Plan, 2017).

16 Aralık 2013 tarihinde AB ve Türkiye arasında imzalanan Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşma, 28 Haziran 2014 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanmış olup, 01 Eylül 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Türkiye 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin 31 Ocak 1967 tarihli Ek Protokolünü coğrafi sınırlama ile imzaladığı için Avrupa ülkelerinden gelmeyen yabancıların iltica (mülteci) başvurularını kabul etmemekte, bu yabancıları üçüncü bir ülkeye gidene kadar şartlı mülteci statüsünde kabul etmektedir. Şartlı mültecilere tanınan haklar ile mültecilere tanınan haklar arasında hiçbir fark bulunmamaktadır.

Türkiye; gelen Suriyelilerin işlemlerini gerçekleştirmek için 30 Mart 2012 tarihinde Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge (“Türkiye’de Geçici Koruma”, 2019) ile 22 Ekim 2014 tarihinde Geçici Koruma Yönetmeliği’ni yayınlamıştır. Suriyelilerin işlemleri bu yönetmelik esaslarına göre yürütülmektedir.

19 Eylül 2016 tarihinde BM Genel Kurulu sonrasında yayınlanan New York Deklarasyonunda uluslararası göçler konusunda bir mutabakat metni hazırlanması kararlaştırılmış, yasal olarak bağlayıcılığı olmayan uluslararası işbirliğini artırmayı hedefleyen Mülteciler İçin Küresel Mutabakat 17 Aralık 2018 tarihinde, Göç Konusunda Küresel Mutabakat ise 19 Aralık 2018 tarihinde BM Genel Kurulunda kabul edilmiş olup, Türkiye her iki Mutabakata da lehte oy kullanmıştır (Kesgin, 2018).

5. GÖÇMEN KAÇAKÇILIĞI KAVRAMI

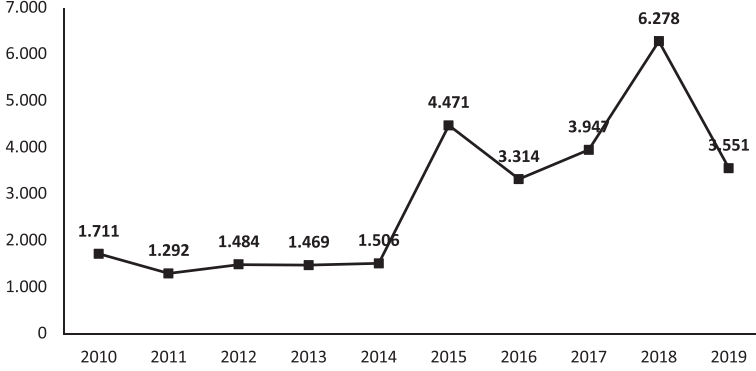
Göçmen Kaçakçılığı kavramı Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Palermo) ve bu sözleşmeye Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol’de tanımlanmıştır. İlgili protokolün 3’üncü maddesinin (c) bendine göre göçmen kaçakçılığı; “doğrudan ve dolaylı olarak, mali ve diğer bir maddi çıkar elde etmek için, bir kişinin vatandaşlığı taşımadığı veya

daimi ikametgâh sahibi olmadığı Taraf Devlete yasadışı girişinin temini” anlamına gelmektedir. Türkiye, Sözleşmeyi ve Ek Protokol’ü taraf devletlerden biri olarak, 13 Aralık 2000 tarihinde imzalamıştır. Göçmen Kaçakçılığı Suçu, Sözleşme ve Protokol paralelinde mülga 765 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda çalışma hürriyetine karşı suçlar kısmında 201/a maddesinde, 5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu’nun (2004) uluslararası suçlar kısmında 79’uncu maddesinde düzenlenmiştir. Türk Ceza Kanunu’nda; “doğrudan doğruya veya dolaylı olarak, maddi menfaat elde etmek maksadıyla, yasal olmayan yollardan; bir yabancıyı ülkeye sokan veya ülkede kalmasına imkân sağlayan, Türk vatandaşı veya yabancıнын yurt dışına çıkmasına imkân sağlayan” kişiye göçmen kaçakçısı, gerçekleşen olaya da göçmen kaçakçılığı tanımı yapılmıştır. Sözleşme ve Protokol sınıraşan göçmen kaçakçılığını suç olarak tanımlarken, devletlere de fazlasının düzenlenmesini takdir yetkisine bırakmıştır (Bostancı Bozbayındır, 2015: 379). Türkiye’nin bu suçu daha detaylı olarak tanımladığı anlaşılmaktadır. Ayrıca bu suçun, birçok ülkede ceza kanunu yerine yabancılarla ilgili özel kanunlarla düzenlendiğinden bahisle, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda düzenlenmesi gerektiğine ilişkin görüşlerin de haklılık payı bulunmaktadır (Farrokhzad, 2018: 223). İlgili protokolün 5’inci maddesi ile göçmenlerin konusu olduğu göçmen kaçakçılığı suçundan cezai kovuşturmayaya tabi tutulamayacağı düzenlenmiştir. Suçun konusu olan göçmenlere yasa dışı giriş, yasa dışı çıkış, yasal olarak girmiş olmakla birlikte belirlenen sürede ayrılmamaktan dolayı idari para cezası uygulanmaktadır. Bu uygulama daha çok yasadışı girişi caydırmak maksadıyla idarenin aldığı bir uygulamadır. Türkiye’ye yasa dışı giren bir göçmenin geçerli gerekçelerle uluslararası koruma başvurusu yapması durumunda ise bu idari para cezası uygulanmamaktadır.

Göçmen kaçakçılığı; düşük risk ve yüksek kazanç sağlayan, sınıraşan örgütlü suçlar arasında, uyuşturucu ve silah kaçakçılığından sonra en çok kazanç getiren suç türüdür (Küresel Göç ve Fırsatçıları, 2012: 27). 2010 yılından itibaren yakalanan göçmen kaçakçıları sayısı Grafik 2’de gösterilmiştir. Bu grafikten de anlaşılacağı üzere 2015 yılından itibaren yakalanan göçmen kaçakçısı sayısı aşırı yükselmiş olup, 2018 yılında 2017 yılına göre % 59 artış göstererek 6.278’e ulaşmıştır. 19 Haziran 2019 tarihine kadar 2019 yılında yakalanan göçmen kaçakçısı sayısı 3.551 kişi olup, 2018 yılında yakalanan göçmen kaçakçısı sayısını geçmesi beklenmektedir (“Düzensiz Göç”, 2019).

Grafik 2. Yıllara Göre Yakalanan Göçmen Kaçakçısı Sayıları (2010-2018)

Kaynak: http://www.goc.gov.tr/icerik3/duzensiz-goc_363_378_4710 (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Türkiye, transit ülke veya başka bir tanımla “geçiş ülkesi” olarak farklı ülkelerden düzensiz göçmenlerin göç güzergâhı üzerindedir. “Bu göçmenler çoğunlukla göçmen kaçakçılarının yardımıyla Türkiye’ye yasadışı yollarla girmekte ve benzer yollarla ayrılmakta ya da ayrılmayı denemektedirler” (İçduygu, Erder ve Gençkaya, 2014: 317).

Göçmen Kaçakçılığının suç olarak kabul edilmesiyle aynı zamanda kamu düzeni, ülke güvenliği ve ekonomisinin de korunması hedeflenmiştir. Yabancıların göçmen kaçakçıları vasıtasıyla ülkede kalmalarına imkân sağlanması ve bunların bir kısmının kayıt dışı işlerde çalışması, vergi kayıplarına neden olmakta, ülke vatandaşlarının iş kaybına neden olarak ülke ekonomisini etkilemektedir (Bostancı Bozbayındır, 2015: 383). Bunun yanında çalışma imkânı bulamayanların suç işleme potansiyeli taşımaları ülke güvenliğini ve kamu düzenini etkilemektedir. “Küresel Göç ve Fırsatçılar” adlı raporda; Türkiye’ye yasadışı yollarla geçen düzensiz göçmenlerin % 85’inin göçmen kaçakçıları sayesinde sınırı geçmiş olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte bu kaçakçıların yalnızca beşte birini ülkesinden çıkışına yardım eden kaçakçılar oluşturmaktadır. Düzensiz göçmenleri, her geçtikleri ülkelerde yeni kaçakçı ağları beklemektedir. Rapordan anlaşılacağı üzere bu şebekenin beşte dördünü ise yerel kaçakçılar oluşturmaktadır. Bu suçun sınırışan suçlardan olması nedeniyle bu kaçakçılar düzensiz göçmenleri sınırdan yaşa dışı geçişlerinde diğer organizatörlerden teslim almaktadırlar (Küresel Göç ve Fırsatçılar, 2012).

Askerî olmayan tehditler/etmenler de devletleri ve bireyleri tehdit edebilmektedir. Askeri olmayan tehditlerden biri olan düzensiz göç ve göçmen kaçakçılığı aynı zamanda “yumuşak güvenlik” tabiri ile de ifade edilmektedir (Ağır, 2015: 106; Çapat, 2008: 9-10). Düzensiz göç ve göçmen kaçakçılığı bu bağlamda, hem ülkemizi hem de toplumu ve bireyleri tehdit etmektedir.

6. DÜZENSİZ GÖÇLE MÜCADELEDE YENİ BİR YAKLAŞIM: SINIR GÜVENLİK DUVARI

Küreselleşme süreci, devletlerin siyasal sınırlarının önemini yitirmesine yol açarak, askerî olmayan güvenlik sorunlarının sınır aşan etkilerini artırmıştır. Düzensiz göçün önemli unsurlarından biri olan sınır kavramı Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan Büyük Türkçe Sözlükte “iki komşu devletin topraklarını birbirinden ayıran çizgi, hudut” veya “iki komşu devleti birbirinden ayıran, uluslararası bir antlaşma ile saptanmış çizgi ya da dar, uzun yerey parçası” (Türk Dil Kurumu, 2018) olarak tanımlanmıştır. Benzer bir tanımda ise sınır; “dünya yüzeyi üzerinde bir devletin ülkesini diğer devletlerin ülkesinden ya da sahipsiz bir araziden veya açık denizlerden ayıran farazi çizgidir” (Meray, 1960: 327). Siyasi coğrafya bakış açısına göre sınırlar morfolojik, geometrik veya yapay, hukuki ve sınırların alan ve nitelikleri bakımından dört farklı şekilde sınıflandırılmışlardır (Uyarer, 2017: 28). Türkiye’nin komşu ülkeler ile 2.949 km uzunluğunda kara sınırı bulunmaktadır.

Sınır güvenliği; bir ülkenin sınırlarından gerçekleştirilecek olan her türlü yasa dışı geçişin önlenmesi amacıyla; kara, hava ve deniz sınırlarında aldığı aktif ve pasif tedbirlerdir. Türkiye’de sınır güvenliği, sınır kontrolü ile sınır gözetiminden oluşmaktadır. Sınır kontrolü kapsamında; sınırlardan giriş ve çıkışın yapıldığı hudut kapılarında eşya ve taşıtların kontrolü Ticaret Bakanlığı’na bağlı Gümrükler Muhafaza Genel Müdürlüğüne, kişilerin pasaport ve vize gibi seyahat belgelerinin kontrolü İçişleri Bakanlığına bağlı Emniyet Genel Müdürlüğüne, sınır gözetimi kapsamında ise; hudut kapıları arasında kalan bölgelerdeki kara sınırlarının korunması ve güvenliği 3497 sayılı Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Hakkında Kanun kapsamında, Milli Savunma Bakanlığına bağlı Kara Kuvvetleri Komutanlığına, deniz sınırlarının güvenliği ise İçişleri Bakanlığına bağlı Sahil Güvenlik Komutanlığına sağlanmaktadır. Ayrıca; başta Sağlık, Tarım ve Orman ile Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı olmak üzere birçok bakanlık ve kurumun sınır güvenliği ile ilgili çeşitli seviyelerde sorumluluğu vardır. Görüldüğü gibi Türkiye’de sınır güvenliğinde çok aktörlü bir yapılanma mevcuttur (Kurt ve Çöğgün, 2007: 72-73; Savaşeri, 2014: 119).

Sınır güvenliğinde bu yapının koordinasyon ve işbirliğinin artırılması gerekmektedir birlikte “sınır güvenliği ile ilgili olarak kurumlar arasında işbirliğini düzenleyen hukuksal altyapının bulunmaması ve dolayısıyla sistematik bir yaklaşımın geliştirilememesi” konusu eleştirilmiştir (Kaya, 2013: 8). Türkiye, sınır güvenliğinde kurumlararası işbirliğini ve koordinasyonu artırmak amacıyla 17 Mart 2016 tarihinde Sınır Yönetimi Alanında Kurumlararası İşbirliği ve Koordinasyon Hakkında Yönetmeliği’ni yayınlamıştır. Sınır güvenliğinden sorumlu tüm kurumların bilgi sistemlerinin veya kurumsal veri tabanlarının karşılıklı olarak diğer kurumların kullanımına açmasının, özellikle sınıraşan örgütlü suçlardan olan göçmen kaçakçılığı ile mücadelede önemli rol oynayacağı değerlendirilmektedir. İlgili yönetmelikte belirtilen “Ulusal Koordinasyon ve Risk Analiz Merkezinin” (UKOROM) açılmasıyla birlikte bu ihtiyaç karşılanmış olacaktır.

Türkiye’de özellikle 2011 yılından bu yana yakalanan düzensiz göçmenlerde sürekli bir artış yaşandığı Grafik 1’de görülmektedir. Sınır güvenliği kapsamında; düzensiz göçte görülen bu artışa paralel olarak; sınır güvenlik görevlileri ile teknik donanıma olan ihtiyaç da artmaktadır. Türkiye’nin sınır güvenliği algısını temelde “siyasi” veya “toplumsal” sınırlar açısından terör sorunu ile düzensiz geçişler şekillendirmektedir. “Ekonomik” sınırlar açısından ise sınır kaçakçılığı diğer bir sorunu ifade etmektedir (Savaşeri, 2014: 117-119). “Sınırlarımızın güvenliği, çeşitli kaçakçılık suçları ve yasadışı göçle bölgesel mücadele açısından stratejik öneme sahiptir” (Kurt ve Çöğğün, 2007: 15). Aslında hiçbir devlet kendi güvenliğinin yanında diğer devletlerin yani komşu devletlerin güvenliği sağlanmadan gerçekte güvenli değildir.

Sınır güvenliği kapsamında alınan tedbirlerden biri de sınıra duvar örülmesidir. ABD ile Meksika sınırı yaklaşık 3 bin 169 kilometre uzunluğundadır. Bu sınırın 1.123 kilometrelik kısmına ise güvenlik ve yasadışı geçişi önlemek amacıyla duvar örülmüştür: “Amerika Meksika sınırı yasadışı geçişleri önlemek ve sınır güvenliğini sağlamak amacıyla yüksek maliyetle inşa edilen bir duvardır” (Hakimi, 2014: 24). Öncesinde yaşanan süreci özetlemek istersek; ABD ile Meksika arasında 1970 yıllarında yaşanmaya başlayan göçmen krizi, sınır kontrollerine kaynak artışı getirmiş, zamanla daha çok sınır devriye memuru alınmaya, bunlara teçhizat ve kaynak aktarılmaya başlanmış ve doğal olarak göçmen yakalama sayısı artmıştır. Bu olgu, daha fazla kaynak aktarma, daha fazla sınır güvenliği döngüsü yaratmıştır. 2010 yılındaki sınır bütçesi 1986 yılına göre 13 kat artış göstererek 300 milyon dolardan, 3,8 milyar dolara çıkmıştır (Massey, 2016:

153-154). ABD ile Meksika sınırına ayrılan bütçe, artan sınır denetimi sayısı, sınır devriye personelinin sürekli artışı, her şeyin iyi olduğu anlamına gelmemektedir. Göçmenler bu sefer daha riskli rotaları denemek zorunda kalmışlardır. Bunun yanında Göçmen Kaçakçılara verilen ücret 1970-1989 yıllarında 500-700 dolar iken, bu miktar devamlı artarak 2010 yılında 2,700 dolara ulaşmıştır. 1985-1993 yıllarında sınırda görülen ölümler; 147'den 67'ye düşmesine rağmen, daha sonra devamlı artarak, 2005 yılında 500'e yükselmiştir (Massey, 2016). Son olarak yayınlanan bir makale ise ABD ile Meksika sınırında göçmen kaçakçılara ödenen ücret ile terk edilen göçmenler konusunda bize bazı ipuçları vermektedir: "Avrupa'da olduğu gibi, göçmenler artık artan oranda, aile başına 10.000 dolardan fazla paraya malolan ABD-Meksika sınırını geçmek için kaçakçılara güveniyorlar... Geçen yıl [2018]Ağustos ve Ekim ayları arasında kaçakçılar, bunalımcı Arizona çölünde çocuklar da dâhil olmak üzere 1.400'den fazla göçmeni ölüme terk etti" (Paynter, 2019). Günümüzde duvarın genişletilmesi tartışmaları devam etmekte olup, ABD Başkanı Trump'ın Meksika sınırına yapılması planlanan yeni güvenlik duvarı inşası için 5,7 milyar dolarlık bütçe tasarısı Senato'da kabul edilmemiş, bu durum ABD Federal Hükümetinin kapanmasına ve hayati hizmetler dışındaki tüm faaliyetlerin durmasına neden olmuştur ("Trump Ulusa Seslendi", 2019). ABD ile Meksika sınır duvarında 2009 yılında Uluslararası Fotoğrafçılar Derneği'nin gönderdiği 17 kişilik ekip tarafından yapılan araştırmada, sınır duvarının bölgenin ekosistemine ve hayvanların doğal yaşam alanlarına oldukça büyük zararlar verdiği ortaya çıkarılmıştır (Kartal, 2013).

Sınır Güvenlik Duvarı Projesi Türkiye için yeni bir yaklaşımdır. Türkiye, bir kamu kuruluşu olan Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) vasıtasıyla Asi ve Dicle nehirleri kısımları hariç 911 kilometrelik Suriye sınırının 828 kilometresini oluşturan 6 il sınırında (Hatay, Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin ve Şırnak) Sınır Güvenlik Duvarı inşa edilmektedir ("Sınır Duvarı İnşaatı", 2017). TOKİ Başkanı Ergün Turan, "terör örgütlerinin artan faaliyetleri ve kontrolsüz geçişler" nedeniyle başlanan proje ile güvenlik duvarının tamamlandığında Çin Seddi ve ABD-Meksika Duvarından sonra dünyanın en uzun üçüncü duvarı olacağını belirtmiştir ("Suriye Sınırında Yapılan Güvenlik Duvarında Sona Gelindi", 2017). Dünya'daki ilk güvenlik duvarının da aslında şaşırtıcı bir şekilde M.Ö. 2400 ile 2000 yılları arasında yine bu bölgede oluşturulduğu ortaya çıkarılmıştır. 2011 yılında Fransız ve Suriyeli bir araştırma grubu tarafından Suriye'nin kuzeyinden güneyine uzanan 229 kilometre uzunluğunda antik bir duvar keşfedilmiştir ("Berlin Duvarı Yıkıldı", 2016). Dünyada son olarak Estonya ile birlikte 66 ülkede sınır duvarı bulunmaktadır. 1989

yılında Berlin Duvarı yıkıldığında dünyada sadece 16 sınır duvarı bulunuyordu. Küreselleşmenin getirdiği ulaşım kolaylığı, aynı zamanda göçmen sorunu ile “mülteci krizlerini” ortaya çıkarmış, ülkeler aldıkları siyasi kararlar ile sınırlarına duvarlar örmeye başlamışlardır (Uyarer, 2017: 50). Suriye sınırına yönelik Sınır Güvenlik Duvarı, “Sınır Fiziki Güvenlik Sistemi Projesi’nin” bir parçası olup, Milli Savunma Bakanlığı (MSB) koordinatörlüğünde devam etmektedir (Uyarer, 2017: 68). İran sınırına yönelik ise, Iğdır ve Ağrı illerinde yaklaşık 144 kilometrelik Sınır Güvenlik Duvarı inşa edilmektedir (“TOKİ’den sınıra 144 kilometrelik yeni duvar”, 2019). Kara sınırlarımızın doğu ve güneyinde yer alan Suriye sınırının 828 kilometrelik kısmı ile İran sınırının 86 kilometrelik (toplam 888 kilometre) kısmına Sınır Güvenlik Duvarı yapımı tamamlanmıştır. Suriye-Hatay sınır hattındaki Yayladağı, Reyhanlı ve Hassa ilçelerinin 38 kilometre uzunluğunda sınır hattına yüksek güvenlikli tel çit çekilmiş, İçişleri ve Milli Savunma Bakanlığının ortaklaşa yürüttüğü “Akıllı Sınır Güvenlik Sistemi” ile Şanlıurfa’nın Akçakale ilçesindeki 40 kilometrelik Şanlıurfa-Suriye sınırına 7 gözetleme kulesi, 16 termal kamera, 19 solar sistem ve 15 noktasal ledli aydınlatma armatürü yerleştirilmiş, kamera takip sistemi ve güvenlik sensörleriyle birlikte ilk defa güneş enerjisi ile çalışan aydınlatma sistemi kurulmuştur (“Suriye Sınırı Akıllı Sistemle Daha Güvenli”, 2019) (Resim 1). İran sınırında yapılan çalışmalar (Sınır Güvenlik Duvarı, elektro-optik gözetleme kulesi tedariki vb.), Suriye sınırında yapılan çalışmalar (sınır güvenlik yolları, termal kamera vb.) ile Şanlıurfa-Akçakale solar aydınlatma çalışmaları İçişleri Bakanlığınca yürütülmektedir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2019; “İçişleri Bakanı Soylu: Sınır Güvenlik Yolları”, 2018).

Resim 1. Şanlıurfa-Akçakale “Akıllı Sınır Güvenlik Sistemi”

Kaynak: <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/suriye-siniri-akilli-sistemle-daha-guvenli-400090.html> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

İran-Hakkari sınırının 43 kilometresine de “Sınır Güvenlik Duvarı” ile devriye yolu inşa edilmesi planlanmakta olup, toplam kara sınırlarımızın % 35’ini kapsayan 1.015 kilometrelik kısmı “Sınır Güvenlik Duvarıyla” örülmüş olacaktır (“Yasadışı Geçişlere Modüler Beton Duvar”, 2018). Türkiye Sınır Güvenlik Duvarı yaklaşımıyla düzensiz göçle mücadelenin yanında, teröristlerin sınırdan yasa dışı geçişinin önlenmesini, hem de başta uyuşturucu kaçakçılığı başta olmak üzere her türlü kaçakçılığın önlenmesi düşünülmüştür.

ABD-Meksika sınırı, “Frontera Norte” olarak bilinmekte olup, ölümlerin sıklıkla rastlandığı bir sınır özelliğindedir. “Avrupa kalesi” fikri taşıyan Avrupa ülkelerinde, benzer önlemler olan; sınırların kızılotesi kameralarla gözetlenmesi, tarayıcı donanımlarla desteklenmiş sınırlar ile elektrikli teller, AB ülkelerine gitmeyi amaçlayan düzensiz göçmenleri aslında caydırmamaktadır (Tapia, 2015: 35). 2014 yılında AB ülkelerinin sadece 5’inde sınır engeli (duvar, çit, tel engel vb.) bulunmakta iken, bu sayı 2017 yılında 15’e çıkmıştır. Tüm bu sınır engellerine rağmen, göçmenler bir şekilde sınırı geçmişlerdir. Sınır duvarları Avrupa’ya göçü engelleyememiş aksine “göçü daha tehlikeli hale” getirmiştir. Paynter (2019) bu durumu; “şimdi, göçmenlerin sınır muhafızlarından kaçınmaları ve engelleri aşmaları için tek yol bir kaçakçıya ödeme yapmaktır. Birkaç bin dolar için, kaçakçılar AB sınır ajanlarına rüşvet veriyorlar, kamyonlardaki göçmenleri gizliyorlar ya da karanlığın koruması altındaki AB sınırları boyunca yürüyorlar” şeklinde açıklamıştır.

Türkiye’nin, AB ülkelerinde oluşturulan sınır engelleri gibi ABD-Meksika sınırına benzer “Sınır Güvenlik Duvarı” inşaatının uzun vadede göçmen kaçakçılarını yaraması muhtemeldir. Düzensiz göç yollarının değişerek, daha riskli yolların denenmesiyle düzensiz göçmenlerin geçilmesi zor alanlardan geçmeye/geçirilmeye zorlanması, göçmen kaçakçıları tarafından düzensiz göçmenlerin sınır kapılarında görevli memurlara rüşvet verilerek geçirilmeye çalışılması, düzensiz göçmenlerden daha fazla ücret alınması, daha fazla can kayıpları verilmeye başlanması, onların daha fazla sömürülmesi söz konusu olabilecektir. Sınırdaki yaşayan vatandaşlarımızın komşu ülkelerde yaşayan akrabalarını ziyaretlerinin zorlaşması, sınırdan yasadışı yollardan emtia kaçakçılığı yapan sınır köylerindeki vatandaşların bir kısmının iç göçe maruz kalması, bir kısmının ise yüksek kazanç getiren göçmen kaçakçılığına başlaması da olasılık dâhilinde olacaktır. Sınır duvarlarının sosyolojik ve psikolojik etkileri de göz önünde bulundurulmalıdır.

Düzensiz göçle mücadelede bir adım olan ve sınır güvenliğinin artırılması amacıyla yapılan Sınır Güvenlik Duvarının yukarıda belirtilen ve ileride yaşanabilecek bir takım sorunlara neden olacağı dikkate alınarak şimdiden tedbirler alınmalı ve Sınır Güvenlik Duvarı tek başına düşünülecek bir önlem olarak görülmemelidir. Düzensiz göçle mücadeleye bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşılmalıdır.

Aydemir’in (2016: 1-2) yüksek lisans tezinde; Büyük Veri (Big Data) teknoloji ve tekniklerini kullanarak bir boru hattı geliştirilmesi amaçlanarak, sınır güvenliğinin sağlanmasına yardımcı olacak, gerçek zamanlı ve yığın veri üzerinde analiz yapan, sonucunda tutarlı, güvenilir, dayanıklı, ölçeklendirilebilir, uygun maliyetli ve esnek bir sistem geliştirilmiş olup, “ortak bir akılla hareket eden, öğrenebilen, hatta kendi kendine karar verme yetisine sahip teknolojilerin geliştirilmesi” önerisi dikkate alınarak, bu ve benzer çalışmalar ile Şanlıurfa’nın Akçakale ilçesinde uygulamaya geçen “Akıllı Sınır Güvenlik Sistemi”nin tüm kara sınırlarımızda devreye girmesiyle birlikte zaten modüler şekilde inşa edilen sınır duvarın kaldırılarak, yoğun teknolojik imkânların kullanıldığı, İHA ve uydudan gözetlenebilen, kamera takip ve güvenlik sensörlü sistemlerin uygulanması değerlendirilmelidir.

7. DÜZENSİZ GÖÇLE MÜCADELEDE AVRUPA BİRLİĞİ’NİN ROLÜ

Düzensiz göç ile mücadelede Avrupa Birliği (AB) güvenlik odaklı yaklaşarak düzensiz göç akımlarına karşı, sınır güvenlik önlemleriyle birlikte, katı vize uygulamaları gibi çeşitli sistemleri tercih etmektedirler. AB’nin düzensiz göçle mücadelede uyguladığı diğer bir politika aracı da dışsallaştırma politikasıdır. “Dışsallaştırma politikası, göç akınlarının denetiminin AB’nin sınırlarına gelmeden önce yapılması manasına gelmektedir” (Ozansoy, 2017: 264). AB bu politikayı üç stratejiyle birlikte uygulamaktadır:

- “Uzaktan kontrol stratejisi üçüncü ülkelere sınır kontrolünü yaptırmayı hedeflemektedir.
- Uzaktan koruma stratejisi mültecilerin AB dışında korunmasını kapsamaktadır.
- Üçüncü strateji ise üçüncü ülkelerde göç ve sığınmaya ilişkin kapasite inşasını hedeflemektedir” (Ozansoy, 2017: 265).

Benzer şekilde Avrupa Birliği’nin Malta bildirgesiyle Libya’da gerçekleştirmek istediği, AB’nin dışsallaştırma politikasının bir parçasını

oluşturmaktadır: “AB, Libya Hükümetine Malta Deklarasyonu ile para yardımı yaparak sahil güvenliğinin eğitilmesi, devriye botları alınması, alıkonulma merkezleri oluşturulması gibi uygulamalar ile sığınmacıların Akdeniz’e açılmadan Libya karasalı üzerinde tutulması hedeflenmektedir” (Kayalap, 2018: 162). AB benzer bir dışallaştırma politikasını da, 2005 yılından itibaren uygulamaya koyduğu “Bölgesel Koruma Programları” (Regional Protection Programmes, RPP) ile uygulamaktadır. Üçüncü ülkelerin koruma kapasitelerini artırmayı hedefleyen ve mülteci barındıran ülkelere yardım amaçlı olduğu belirtilen bu uygulama, asıl hedefinin ülkeleri oluşturan AB ülkelerine yönelen sığınmacı akımını kendisinden uzak tutmak olduğundan dolayı eleştirilmiştir. (Elmas, 2017: 412).

AB ülkelerinin Avrupa kıtasını bir “Kale” olarak görmeye devam etmesi sonucunda, doğal bir sınır olan Akdeniz’i lastik bot veya teknelerle geçerek Avrupa’ya ulaşan düzensiz göçmen sayısı 2015 yılında 1.015.877 iken, 2018 yılında ise 139.300’e düşmüştür. 2018 yılında 2015-2017 yıllarına göre göç rotaları değişmiştir. Düzensiz göçmenler 2017 yılında en fazla İtalya, Yunanistan ve İspanya’ya geçmiş iken (İtalya 119.400, Yunanistan 35.400 ve İspanya 28.300), İtalya’nın düzensiz göçmenleri ülkesine almak istememesi ve limanlarını düzensiz göçmenleri taşıyan gemilere kapatması sonucunda 2018 yılında ilk sırayı İspanya almıştır (İspanya 65.400, Yunanistan 50.500 ve İtalya 23.400). “Akdeniz’de ölüm yolculuğunun bilançosu” 2015 yılında 3.771, 2018 yılında ise 2.275 olarak tespit edilmiştir. 2017 yılında Avrupa’ya geçen her 38 kişiden biri yaşamını yitirmişken, 2018 yılında ise her 14 kişiden birine yükselmiştir. Avrupa Birliği Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı (Frontex) dâhil birçok gemi devriye görevi yapıyorken, bu ölümlerin devam ediyor olması da manidardır. Aslında burada Frontex, artan bütçesi ve coğrafi ilgi alanının genişlemesine rağmen, devriye faaliyetinin asıl amacının AB topraklarına düzensiz girişi önlemek olduğu gerekçesiyle özellikle insan hakları örgütleri tarafından eleştirilmiştir (Elmas, 2017: 421-422; “Six People Died”, 2019). Ayrıca hukuksal yönden de bazı sıkıntılar bulunmaktadır: “Uluslararası yasalar denizde zor durumdaki tekne ve gemilere yardımcı zorunlu kılarken, her ülke bunu farklı yorumluyor. Akdeniz’de çok sayıda devriye gezen gemi bulunmasına rağmen bu gemiler daha çok kaçakçılığı önlemeye yoğunlaşmış durumdadır” (“Akdenizde Göçmen Geçişi”, 2019). BMMYK tarafından yayınlanan son raporda ise bu durum; “bazı Avrupa Devletlerinin politikalarında yaşanan değişimler sonucunda, düzensiz göçmenler günlerce denizde mahsur kalmakta, sayısız gemi limanlara yaklaşmak için izin beklemekte, STK botlarının ve ekiplerinin arama kurtarma operasyonlarında artan kısıtlamalarla karşı karşıya

kalmaktadırlar” şeklinde belirtilmiştir (“Six People Died”, 2019). Aynı raporda BM Mülteciler Yüksek Komiseri Filippo Grandi’nin, “denizde hayat kurtarmak bir seçim değil, bir politika meselesi değil, asırlık bir zorunluluk” şeklinde ifadesi ise aslında emperyalist Avrupa devletlerinin dünyaya olan borcunun bir ifadesidir (“Six People Died”, 2019).

AB Frontex Ajansının uygulamaları akademik çalışmalarda ve medyada sıklıkla eleştirilmektedir. Kayaalp (2018: 163) bu durumu “AB tarafından Frontex’in erken tespite ve göçmenleri durdurmaya yönelik olarak kullanılması, faaliyetlerinin doğası gereği insan hakları ihlallerine sebebiyet vermekle karşı karşıya olması, faaliyetlerinin şeffaf olmaması nedeniyle oldukça sorgulanması gereken bir ajansdır” şeklinde belirtmiştir. Koca (2014: 65) ise Frontex uygulamaları ile sınır koruma ve gözetleme önlemlerinin göçmenler açısından etkisini, “Göçmenler, Frontex ya da pratikler yoluyla artan sınır koruma ve gözetleme önlemleri karşısında daha tehlikeli güzergâhları tercih etmek zorunda kalmaktadır” şekilde açıklamıştır.

Avrupa Birliğine üye ülkelerin düzensiz göçle mücadelede farklı yaklaşımları ve Avrupa Birliği içinde yaşanan mülteci krizinin en uç noktası 2018 yılının Haziran ayında Akdeniz’de 123 refakatsiz çocuk ve yedi hamile kadın dâhil toplam 629 Afrikalı düzensiz göçmen sığınma umuduyla bir hafta boyunca denizde Sınır Tanımayan Doktorlar Örgütü’nün görev yaptığı Fransız “SOS Méditerranée” isimli kurtarma gemisinde kalmak zorunda kalması ile yaşanmıştır. İtalya ve Malta, AB hukukuna göre düzensiz göçmenlerin ilk iltica ülkesinde sığınma başvurusunda bulunmalarını gerektirmesi nedeniyle limanlarını göçmenlere kapatmışlar ve bu mültecileri kabul etmeyi reddetmişlerdir. Bir hafta sonra ise İspanya’nın sığınmacıları taşıyan “MV Aquaris” isimli geminin Valensiya limanına yanaşmasına izin vermesiyle kriz çözülmüştür (“İtalya ve Malta Arasında Mahsur Kalan”, 2018).

Küresel çapta düzenli ve düzensiz göç ve göçmen kaçakçılığı ile mücadele konularında işbirliği kapsamında, 10 Aralık 2018 tarihinde Fas’ın Marakeş kentinde BM üyesi 165 ülkenin mutabakata vardığı, 19 Aralık 2018 tarihinde de 152 ülkenin destek verdiği “Güvenli, Sistemli ve Düzenli Göç için Küresel Göç Mutabakatı”¹ (Global Compact on Safe, Orderly and Regular Migration-GCM) BM Genel Kurulunda imzalanmıştır. Bu mutabakat uluslararası göçle ilgili işbirliğini

¹ Metnin İngilizcesi ve Resmi olmayan Türkçe çevirisi için bakınız: https://refugeemigrants.un.org/sites/default/files/180711_final_draft_0.pdf; <http://www.goc.gov.tr/files/files/k%C3%BCresel%20g%C3%B6%C3%A7%20mutabakat%C4%B1.pdf> (erişim tarihi: 25 Haziran 2019).

geliştiren ilk uluslararası girişim özelliği taşımaktadır. BM Genel Kurulunda ise ABD, Macaristan, Çekya, Polonya ve İsrail hayır oyu kullanmış, Avustralya, Avusturya, Bulgaristan, Cezayir, İsviçre, İtalya, Litvanya, Libya, Liechtenstein, Romanya, Singapur ve Şili ise çekimser kalmıştır. Güvenli, sistemli ve düzenli göç için 23 hedef içeren, düzensiz göç ve göçmen kaçakçılığıyla mücadele etmeyi öngörmesine ve bağlayıcılığı bulunmamasına rağmen, küresel göç mutabakatını belirtilen AB ülkelerinin imzalamamasında, aşırı sağcı hükümetler, koalisyon ortakları ve etkili gruplar önemli rol oynamışlardır (BM Göç Mutabakatı, 2018; Kesgin, 2018). 10 Aralık 2018 tarihinde Fas'ın Marakeş kentinde "Küresel Göç Mutabakatı Hükümetlerarası Konferansı"na katılan İçişleri Bakanı Süleyman Soylu yaptığı konuşmada "İrkçiliğin, göç üzerinden daha fazla radikalleştiği, kendi medeniyet değerleriyle sert bir çatışma yaşayan, hükümetlerin daha kırılğanlaştığı, ırkçılığın önlenemez bir şekilde yükseldiği, göç tartışmalarının hükümetleri zayıflattığı bir Avrupa tablosu da büyük fotoğrafta yerini almaktadır" sözleriyle bu duruma dikkatleri çekmiş (T.C.İçişleri Bakanlığı, 2018), Suriye krizinde AB ülkelerin yaklaşımını da şu şekilde özetlemiştir: "Şurası çok açıkça görülmektedir ki Batı Medeniyeti, Suriye kaynaklı kitlesel göç hareketine yasaklar, kapatılan sınırlar, batırılan mülteci botları ile yaklaşmıştır" (Stratejik Plan, 2017).

2019 yılında Avrupa Birliğinde yaşanacak gelişmelerin düzensiz göçle mücadeleye olası etkisi incelendiğinde; 23-26 Mayıs 2019 tarihleri arasında Avrupa Parlamentosu (AP) seçimleri yapılmış, AB Konsey Başkanı ve Komisyon Başkanı seçimleri de önümüzdeki süreçte yapılacak olup, 2018 yılında AB'nin düzensiz göçle mücadelede yukarıda açıklanan aşırı sağın yükselmesi hususu, AP seçim sonuçlarında göçmen karşıtı aşırı sağcı partilerin oylarındaki artışta görülmüş, AB Konsey Başkanı ve Komisyon Başkanı seçimlerinde bu sonucun da etkisinin olacağı değerlendirilmektedir (Kaymakçı, 2019; "Avrupa Parlamentosu Seçim Sonuçları", 2019). Gelecekte Avrupa Birliği'nin düzensiz göç akımlarına karşı güvenlik odaklı yaklaşımının, katı vize uygulamalarının, artan sınır güvenlik önlemlerinin ve dışsallaştırma politikasının devam edeceği görülmektedir.

8. DÜZENSİZ GÖÇLE MÜCADELEDE ALINMASI GEREKEN BÜTÜNCÜL TEDBİRLER

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) filen 2014 tarihinde faaliyete başlamış, dört yılını tamamlamıştır. Ancak uluslararası koruma başvuruları ile düzensiz göçmenlerle ilgilenecek Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün (GİGM) eğitimli ve deneyimli yeterli personeli bulunmadığı, düzensiz göçmenlerin sınır dışı

edilmek maksadıyla idari gözetim altında bulunduğu geri gönderme merkezlerinin yetersizliği, bu merkezlerin imkânlarının genişletilmesi, tercüme hizmetlerinin iyileştirilmesi gerektiği bilinmektedir (İçduygu, 2015: 292; Kaya, 2015: 22). Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan 2018 ve 2019 Türkiye Raporları’nda benzer ihtiyaçlar belirtilmiştir:

“GİGM’in, merkez teşkilatı ve Türkiye’nin tüm illerinde çalışan personel sayısı toplam 3.675’tir ve 1.500 boş kadrosu bulunmaktadır. İşe alım ve eğitimler devam etmiştir ve GİGM’in yurtdışı teşkilatının oluşturulmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir...”

Türkiye’nin, avukata erişim sağlanması ve iyi eğitim almış uzmanlarla yeterli personelin temin edilmesi gereken geri gönderme merkezlerinde sunulan hizmetlere ilişkin uygulamayı, Avrupa standartları ile uyumlaştırması gerekmektedir” (Türkiye 2018 Raporu, 2018).

“GİGM, göç idaresi konusunda önemli bir aktör olmaya devam etmektedir ve personel kapasitesini artırmayı sürdürmekte ve merkez teşkilâtı ile Türkiye’nin tüm illerinde toplam 3.098 personel istihdam etmektedir. Yurtdışı teşkilâtı henüz oluşturulmamış olmakla birlikte GİGM, Türkiye’ye düzensiz göçün ana kaynak ülkeleri olan Afganistan ve Pakistan’a temas görevlileri atamıştır...”

Türkiye’nin, başta avukata ve çevirmene erişimin sağlanması olmak üzere, geri gönderme merkezlerindeki uygulamayı Avrupa standartları ile daha fazla uyumlaştırması gerekmektedir” (Türkiye 2019 Raporu, 2019).

Aslında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün 2017-2021 Stratejik Planı’nda da bu durum zayıf yönler başlığı altında “uzman personelin mesleki eğitim ihtiyacının devam etmesi, personel sayısının yeterli olmaması ve iş yoğunluğu sebebiyle etkin hizmet anlayışının tam olarak sağlanamaması, merkez ve taşra birimleri ile bağlı merkezlerin fiziki kapasitelerinin yetersizliği” olarak belirtilmiştir (Stratejik Plan, 2017).

Türkiye’de ikisi geçici ve birinin tadilatı devam eden toplam 24 geri gönderme merkezi bulunmakta olup, önümüzdeki yıllarda 11 geri gönderme merkezinin açılması planlanmaktadır (“Geri Gönderme Merkezleri”, 2019). Düzensiz göçmenlerin sayılarının önümüzdeki yıllarda artarak devam edeceği değerlendirildiğinde ve özellikle düzensiz göçmenlerin Türkiye’ye girişlerinin doğu ve güney sınırlarımızdan olduğu düşünüldüğünde, geri gönderme merkezlerinin

bu bölgeler ile sınır illerinde ve coğrafi şartların gerektirdiği göç rotasını oluşturan illerde (Erzincan, Sivas, Amasya vb.) teşkil edilmesi önem arz etmektedir. GİGM'in personel sayısının yetersizliği de göz önünde bulundurulduğunda, önümüzdeki yıllarda sayısı artacak olan geri gönderme merkezlerinin yönetilmesi maksadıyla, Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşletirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmeliğin Merkezlerin Protokol Yapmak Suretiyle İşletirilmesi başlıklı 8'inci maddesi gereğince bazı geri gönderme merkezlerinin yönetmelikte belirtilen kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlardan uygun olanlarla protokol yapılması suretiyle işletirilmesi gerekmektedir.

Türkiye Göçmen Kaçakçılığı suçunun caydırıcılığının sağlanması maksadıyla, göçmen kaçakçılarına uygulanacak ceza alt limitinin yükseltilmesi ve adli yargılamaların etkin ve hızlı olması için özel mahkemelerin kurulması gerekmektedir.

Düzensiz göç ve göçmen kaçakçılığıyla mücadelede ülke kaynaklarının yetersizliği nedeniyle, düzensiz göçmenlerin yakalanması süreciyle başlayan idari ve adli işlemler esnasında devamlı bir kısır döngü ile mücadele edilmektedir. Suçun organize yapısı nedeniyle, suç şebekesiyle mücadele kapsamında, şebeke yapısının ortaya çıkarılması ve organizatörlerin yakalanmasına yönelik operasyonların düzenlenerek uzun dönemli ve etkin sonuçlar alınması gerekmektedir. Uluslararası işbirliği, Türkiye'nin taraf olduğu Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Palermo) ile Protokolün 14'üncü maddesinde taraf devletlerin; göçmen kaçakçılığı suçunda örgütlü suç gruplarını teşhis etmeye, kaçak göçmenleri taşımada kullanılan yöntemlere, seyahat veya kimlik belgelerinin kötüye kullanımına ve göçmen kaçakçılığında kullanılan gizleme yollarına ilişkin istihbari bilgilerin toplanması maksadıyla, uluslararası örgütlerle, sivil toplum örgütleriyle, diğer ilgili kuruluşlarla ve sivil toplumun diğer unsurlarıyla uygun şekilde işbirliği yapmaları gerektiği belirtilmiştir. Suçun uluslararası mali boyutunun tespit edilmesi, para transferlerinin ortaya çıkarılması, kara para aklanması ve terörün finansmanının önlenmesi maksadıyla, Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı bir kurum olan Mali Suçları Arama Kurulu'nun (MASAK) desteğiyle, kolluk kuvvetlerinin çabaları teşvik edilmeli ve uluslararası işbirliği sürdürülmelidir (Yıldız, 2017: 37).

Geri kabul anlaşmaları; “bir ülkede düzensiz olarak bulunan kişilerin anlaşma yapılmış kaynak ülkeye veya en son transit geçiş yaptıkları ülkeye yapılan anlaşmada belirlenen şartlar ve kurallar çerçevesinde güvenli bir şekilde geri gönderilmesini sağlayan anlaşmalardır” (“Türkiye’nin Düzensiz Göçle Mücadelesi”, 2015). Türkiye, AB ve 15 ülkeyle geri kabul anlaşması imzalamış olup, anlaşmaların halen 11 tanesi yürürlüktedir (imzalandığı tarih sırasına göre; Yunanistan, Suriye, Kırgızistan, Romanya, Ukrayna, Pakistan, Nijerya, Rusya Federasyonu, Yemen, Bosna-Hersek, Moldova, Belarus, Karadağ, AB, Kosova ve Norveç). Türkiye’nin AB ile 16 Aralık 2013 tarihinde imzalanan 25 Haziran 2014 tarihinde TBMM tarafından onaylanan Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşma, Türkiye üzerinden geçerek AB ülkelerinde bulunan üçüncü ülke vatandaşı düzensiz göçmenlerin geri kabulünü içermektedir. Bu anlaşma ile birlikte koşulluluk ilkesi çerçevesinde Türkiye’ye uygulanan Schengen vizesi uygulamasının kaldırılmasını içeren AB ile Vize Muafiyeti Yol Haritası süreci eş zamanlı olarak başlatılmıştır. Türkiye, vize muafiyeti sürecini başarıyla tamamladığı ve üçüncü ülke vatandaşlarının geri kabulüne ilişkin uygulamayı başlattığı zaman Türkiye, üzerinden geçerek AB ülkelerinde (Danimarka, Birleşik Krallık ve İrlanda hariç) bulunan üçüncü ülke vatandaşı düzensiz göçmenleri geri alacak, aynı zamanda Türk vatandaşları da AB ülkelerine vizesiz seyahat etme hakkına kavuşacaktır (“Türkiye’nin Düzensiz Göçle Mücadelesi”, 2015; “Türkiye-AB Vize Muafiyeti”, 2019; “Vatandaşlarımızın Schengen Alanına Vizesiz Seyahati”, 2019).

Türkiye ve AB arasındaki geri kabul anlaşması aslında bir önceki bölümde açıklanan AB’nin kendisine yönelen göç akınlarını üçüncü ülkelere yönlendirmek için icra ettiği dışsallaştırma politikasının bir parçasını oluşturmaktadır. Üçüncü ülke vatandaşlarını kabul etmeyi içeren geri kabul anlaşmaları; uluslararası hukuk normları (1951 Cenevre Sözleşmesi vb.) ile uyuşmamakta, karşılıklılık ilkesi ile yapılmış olması, hedef ülkenin anlaşma yaptığı transit ülkelere finansal destek sağlaması ve vize kolaylığı imkânı sağlaması nedeni ile tercih edildiği görülmektedir. Aslında karşılıklılık ilkesi ülkelerin eşitsizliği, farklı coğrafi konumları vb. nedenler ile vize kolaylığındaki farklı uygulamalar eşitsiz bir durumu ortaya koymaktadır. Transit ülkelerin düzensiz göçle mücadelede artan maliyetleri karşılığında hedef ülkelerin sağladığı mali yardımların yetersizliği, anlaşmanın devamlılığını riske sokmaktadır. Bütün bunlara rağmen AB, geri kabul anlaşmalarını düzensiz göçle mücadelede en etkin yöntem olarak tercih etmektedir (Batır, 2017: 595-596; Elmas, 2016: 235-244; Malkara, 2017: 118-120). Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği

Arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşma Türkiye'nin üçüncü ülke vatandaşlarını kabul etme durumunda kalacak olması nedeniyle çoğu araştırmada eleştirilmiştir. Karabulut (2018: 21) bu eleştirisini "Avrupa Birliği ile olan geri kabul anlaşmasının tekrar değerlendirilmesi yapılmalı ve gerekirse Türkiye bu Anlaşmadan çekilmelidir. Bunun için AB göçmen yasalarının iyi incelenmesi ve Türkiye lehine yasal süreçlerin değerlendirilmesi yararlı olabilir", Kaygısız (2013: 180) "Türkiye'de etkin bir sınır kontrol ve denetimi sağlanmadan, göç üreten ülkelerin tamamı ile geri kabul anlaşmaları imzalanmadan AB-Türkiye Geri Kabul Anlaşması'nın yürürlüğe konulması Türkiye'nin menfaatleri ile uyumsuzdur", Bozkaya ve Kıncal (2018: 117) 16 Mart 2016 tarihinde gerçekleştirilen mutabakata atfen "vize serbestisi Türkiye'nin çıkarı, sınır güvenliğinin sağlanması AB'nin çıkarı olarak değerlendirildiğinden, AB bu mutabakatın getirilerinden daha fazla yararlanan taraf olarak görünmektedir" şeklinde belirtmiştir. Banazılı (2018: 111) ise konuya farklı bir bakış açısı ile yaklaşmıştır: "AB geçmişten günümüze kadar kabul etmiş olduğu GKA'ların hiç birinde yüz binlerce yasadışı göçmeni bir anda iade etmiş değildir. Böyle bir durumun olması gerçeklikten uzak olacağı gibi anlaşmanın uygulanabilirliğinden de uzak olacaktır. Bundan dolayıdır ki, Türkiye Cumhuriyeti kaldıramayacağı yükün altına imza atmamıştır. Keza mevcut yükün hafiflemesi ve daha iyi idaresi için yeni bir aracı göç politikasına eklemiştir."

Dışişleri Bakanlığı da Anlaşma kapsamında, geri kabul edilecek üçüncü ülke vatandaşlarının "her yıl daha da düşeceği, bir başka ifadeyle Türkiye'nin Geri Kabul Anlaşması çerçevesinde kabul etmek durumunda kalacağı düzensiz göçmen sayısının makul seviyelerde kalacağı açıktır. Ayrıca, Türkiye'nin, önümüzdeki dönemde üçüncü ülkelerle ikili geri kabul anlaşmaları akdetmesi ve dil laboratuvarları gibi bazı teknik yatırımları hayata geçirmesi sayesinde AB tarafından ülkemize iade edilecek düzensiz göçmenlerin kaynak ülkelere geri gönderilmeleri söz konusu olabilecektir" ("Türkiye-AB Vize Muafiyeti", 2019: 15) şeklinde benzer bir açıklamada bulunmuştur.

Türkiye, AB'nin, Schengen vizesi muafiyeti tanımak için yerine getirmesini istediği 72 yükümlülükten, 66 tanesini yerine getirmiştir. 6 yükümlülükle ilgili karşılıklı görüşmeler devam etmekte olup, geri kabul anlaşmasının vize muafiyeti sürecine bağlı olması nedeniyle askıya alınması konusu gündemini korumaktadır ("Geri Kabul Anlaşması Son Durum", 2019). Avrupa Komisyonu'nun 2018 ve 2019 Türkiye Raporları'nda da bu durum şöyle belirtilmiştir:

“Türkiye, kısa süreli kalmak üzere Schengen alanına seyahat eden vatandaşları için vize şartı kaldırılmadığı sürece, üçüncü ülke vatandaşları ile ilgili olarak 1 Ekim 2017’de yürürlüğe giren hükümleri uygulamayacağı yönündeki tutumunu sürdürmüştür” (Türkiye 2018 Raporu, 2018: 46; Türkiye 2019 Raporu, 2019: 53).

Vize serbestisi ile ilgili husus, Avrupa Komisyonu’nun 2018 Türkiye Raporu’nda; “Türkiye, AB standartlarını karşılayan biyometrik pasaportları tanzim etmeye yönelik hazırlıklarında bazı ilerlemeler kaydetmiştir ancak 72 kriterden; yolsuzlukla mücadele, cezai konularda adli iş birliği, Europol ile iş birliği, veri koruma mevzuatı, terörle mücadele mevzuatı, Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması, biyometrik pasaportlar olmak üzere yedisini henüz yerine getirmemiştir. Türkiye Şubat 2018 başında, vize serbestisi ile ilgili olarak tamamlanmamış yedi kriterin yerine getirilmesine ilişkin çalışma planını Avrupa Komisyonuna sunmuştur” (Türkiye 2018 Raporu, 2018: 48-49), Avrupa Komisyonu’nun 2019 Türkiye İlerleme Raporu’nda ise “Türkiye, vize serbestisi diyalogunun; yolsuzlukla mücadele, cezai konularda adli iş birliği, Europol ile iş birliği, kişisel verilerin korunması mevzuatı, terörle mücadele mevzuatı, Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması ve biyometrik pasaportları içeren, kalan kriterlerine yönelik teknik çalışmalar yapılması için yedi çalışma grubu kurmuştur” (Türkiye 2019 Raporu, 2019: 56) şeklinde belirtilmiştir. Kaymakçı (2019: 22, 25) Raporda belirtilen biyometrik pasaportlara geçiş kriterinin tamamlandığını “Avrupa Komisyonu da 8 Aralık’ta [8 Aralık 2018] ikinci nesil biyometrik pasaportlara geçiş kriterini karşıladığımızı teyit etmiştir. Kriter sayısı artık resmen 7’den 6’ya düşmüştür” açıklamasında bulunmuş, vize muafiyeti sürecinin seyrinin ise “Türkiye, Vize Serbestisi Diyalogu kapsamındaki çalışmalarına hız vermiştir ve kalan 6 yükümlülüğe odaklanarak bu süreci tamamlamaya kararlıdır” şeklinde devam ettiğini belirtmiştir. Biyometrik pasaportlarla ilgili husus Avrupa Komisyonu’nun 2019 Türkiye İlerleme Raporu’nda da yer almıştır: “Nüfus ve Vatandaşlık Genel Müdürlüğü’nün Türk vatandaşlarına yönelik ikinci-nesil biyometrik pasaportları basmaya başlamasıyla, biyometrik pasaportlarda ciddi ilerleme kaydedilmiştir. Bu biyometrik pasaportlar AB standartlarıyla uyumludur” (Türkiye 2019 Raporu, 2019: 56)

AB ve Türkiye arasında imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşma” ile aslında AB kaynak ülkelere yönelik kalkınma politikaları gerçekleştirmek yerine yine kolay olan yolu seçmiştir: “Avrupa Birliği’nin uluslararası yük paylaşımından kaçınarak

sığınmacıları Türkiye'ye gönderecek şekilde bir anlaşmanın formüle etmesi yerinde görünmemektedir” (Mat ve Özdan, 2018: 45-46). Türkiye, söz konusu Anlaşma kapsamında AB tarafından verilen mali destek veya vize serbestliği ile ilgili taahhütlerini yerine getirmediği takdirde Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşma'nın 24'üncü maddesinin 4'üncü fıkrası uyarınca resmi olarak bildirimde bulunmak koşuluyla tek taraflı olarak anlaşmayı feshetme hakkını gerektiğinde kullanmalıdır.

Türkiye'de son beş yılda yakalanan düzensiz göçmenleri; Afganistan, Azerbaycan, Bangladeş, Burma (Myanmar), Cezayir, Eritre, Filistin, Gürcistan, Irak, İran, Moldova, Orta Afrika Cumhuriyeti, Özbekistan, Pakistan, Suriye ve Türkmenistan vatandaşları oluşturmaktadır. Yukarıda Türkiye'nin geri kabul anlaşması imzaladığı ülkelerden de görüleceği gibi, geri kabul anlaşması imzalanan ülkelerin birçoğunu düzensiz göçte kaynak ülkeler oluşturmamaktadır. Türkiye transit ülke olarak özellikle güney ve doğusundan gelen düzensiz göçmenlere kaynak ülke durumunda olan diğer ülkeler ile geri kabul anlaşmalarını yapmalıdır. Türkiye, AB ile yaptığı geri kabul anlaşmasının bir benzerini komşu ülkeler ile gerçekleştirerek, bu ülkelerden gelen üçüncü ülke vatandaşlarının geri kabulünü kolaylaştırmalıdır. Geri kabul anlaşması ile ilgili 2014/6 sayılı Başbakanlık Genelgesi'nde de bu durum: “Geri kabul anlaşmamızın olmadığı göçte kaynaklık eden ülkelerle ikili anlaşmaların imzalanması ve halen yürürlükte olan ikili geri kabul anlaşmalarının uygulanabilirliklerinin artırılması için Dışişleri Bakanlığı ile birlikte gerekli çalışmaların yapılması” (Geri Kabul Anlaşması Genelgesi, 2014) şeklinde açıkça belirtilmiştir.

Türkiye, bir taraftan yeni bir yaklaşım ile sınır güvenliği bağlamında sınırın güçlendirilmesine devam ederken, bir taraftan da geri gönderme merkezlerinde sınır dışı edilmek maksadıyla idari gözetim altında bekleyen göçmenlerin en kısa sürede insan haklarına uygun olarak, güvenli bir şekilde ülkelerine gönderilmesini kolaylaştırmalı, bu kapsamda başta Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK-UNHCR) ve BM Uluslararası Göç Örgütü (IOM) olmak üzere uluslararası örgütlerin desteğinden faydalanmalıdır. Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve bu Sözleşmeye Ek Protokolün 18'inci maddesi (Kaçak Göçmenlerin Geri Dönüşü) gereğince taraf ülkeler “kendi vatandaşı olan veya geri dönüş zamanında kendi ülkesinde daimi ikamet hakkı bulunan bir kişinin geri dönüşünü kolaylaştırma ve kabul etme hususu ile gerekli belgeleri bulunmayan bir kişinin geri dönüşünü kolaylaştırmak

için gerekli olabilecek seyahat belgelerini düzenlemeyi veya seyahat izni vermeyi kabul etmiş” sayılmaktadır (Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, 2003). Türkiye henüz geri kabul anlaşması imzalamadığı ülkelerden olan düzensiz göçmenlerin geri dönüşlerinde yukarıda belirtilen hususları da göz önünde bulundurmalıdır.

Türkiye’nin düzensiz göçle mücadelede AB ile işbirliğini güçlendirilmesini kapsayan süreç, 15 Ekim 2015 tarihli Türkiye-AB Ortak Eylem Planı ile başlamış, 29 Kasım 2015 tarihli Türkiye-AB Zirvesi, 7 Mart 2016 tarihli AB Devlet ve Hükümet Başkanları Açıklaması ve 18 Mart 2016 tarihli Türkiye-AB Zirvesi Bildirisiyle devam etmiştir. 18 Mart 2016 tarihli Bildiriyle de Türkiye ve AB, artan düzensiz göçün kontrolü konusunda mutabakata varmışlardır (“Türkiye-AB Zirvelerine İlişkin Belgeler”, 2019).

Türkiye’nin sınır güvenliğinde bölgesel işbirliğini arttırarak sürdürmesi gerekmektedir. Türkiye bu kapsamda; “düzensiz göçle mücadelede kalıcı çözümler bulmayı ve göç yönetimi alanında sürdürülebilir politikalar geliştirmeyi amaçlayan Budapeşte Süreci’nin 2006 yılı Ocak ayının başında başkanlığını üstlenmiştir. Türkiye düzensiz göçle mücadele konusuna verdiği önemin bir göstergesi olarak bu süreçte öncülüğünü yaptığı İpek Yolu Bölgesi Çalışma Grubunun kurulmasını sağlamış ve göç yolu üzerindeki kaynak, transit ve hedef ülkeleri bir araya getirmeyi olanaklı hale getirmiştir” (“Türkiye’nin Düzensiz Göçle Mücadelesi”, 2015). Türkiye, İpek Yolu Bölgesi Çalışma Grubunun kurulması ile düzensiz göçe yoğun şekilde maruz kalan bir ülke olarak, transit ve kaynak komşu ülkeler ile işbirliğini arttırma fırsatı bulabilecektir.

Türkiye ile Avrupa Birliği Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı (FRONTEX) arasında, düzensiz göçün önlenmesi alanında geliştirilecek işbirliğini düzenleyen Mutabakat Zaptı, 28 Mayıs 2012’de imzalanmıştır. Bu Mutabakat Zaptı ile tecrübe ve bilgi paylaşımı, karma göç akımlarına ilişkin ortak değerlendirmeler yapılması hedeflenmiştir. AB’nin atadığı Frontex irtibat personeli 1 Nisan 2016 tarihinden itibaren Türkiye’de görevine başlamıştır (“Frontex’le İşbirliği Mutabakat”, 2012; “Türkiye’de Düzensiz Göç”, 2019).

Türkiye, düzensiz göçle mücadelede uluslararası örgütler ile işbirliği kapsamında 30 Kasım 2004 tarihinde BM Uluslararası Göç Örgütü’ne (IOM) üye olmuştur. Ocak 2017 yılında da Türkiye ve IOM ile “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Uluslararası Göç Örgütü (IOM) Arasında Örgüt ve Ofisin Türkiye’deki Yasal

Statüsü, Ayrıcalıkları ve Bağışlıklarına İlişkin Anlaşmayı Tadil Eden Anlaşma” imzalanmıştır. Türkiye özellikle göç ve sınır yönetimi, göçmen kaçakçılığı ile mücadele konularında işbirliğine devam etmelidir (“Türkiye’de Düzensiz Göç”, 2019; Göç Krizi Operasyonel Çerçevesi 2018-2019, 2018: 8).

Türkiye Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK-UNHCR) ile 1960 yılından itibaren sığınma ve mülteci konularında işbirliği içinde çalışmakta olup, BMMYK ile 1 Eylül 2006 yılında “Ev Sahibi Ülke Anlaşması” imzalanmıştır. Özellikle Türkiye’de bulunan şartlı mültecilerin evlerine gönüllü dönüşü, yerel entegrasyon ve üçüncü bir ülkeye yerleştirilmesi noktasında BMMYK ile işbirliğine devam edilmelidir (“Türkiye’de UNHCR”, 2019).

Türkiye Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi’nin (ICMPD) üyesi olup, ICMPD’nin yürüttüğü Akdeniz Bölgesinde Transit Göç Diyalogu girişimine katkı sağlamaktadır. ICMPD aynı zamanda başkanlığını yürüttüğümüz Budapeşte Süreci’nin de sekreteryasını sürdürmektedir (“Member States”, 2019; “Uluslararası Kuruluşlar”, 2019).

Ayrıca Dönem Başkanlığı’nı ilk kez Belçika’nın yürüttüğü Küresel Göç ve Kalkınma Forumu’na (GFMD) Türkiye de dâhil olmuş, 2014-2015 yıllarında Dönem Başkanlığını üstlenmiştir. Forum, uluslararası göçün ekonomik ve sosyal kalkınma üzerindeki etkileri ile göçmenlerin hakları ve korunması, göçmen kaçakçılığı ve insan ticaretiyle mücadele, ikili ve bölgesel işbirliği konuları üzerinde durmaktadır. 2017-2018 yıllarında Dönem Başkanlığı’nı Almanya ve Fas’ın birlikte yürüttüğü Forumun on birinci Zirve Toplantısı 5-7 Aralık 2018 tarihinde Fas’ın Marakeş kentinde yapılmış ve Dönem Başkanlığı’nı Ekvator teslim almıştır. 10 Aralık 2018 tarihinde yine Fas’ın Marakeş kentinde “Küresel Göç Mutabakatı Hükümetlerarası Konferansı” yapılmış olup, Küresel Göç ve Kalkınma Forumu’nun 19 Aralık 2018 tarihinde Güvenli, Sistemli ve Düzenli Göç için Küresel Göç Mutabakatı’nın (Global Compact on Safe, Orderly and Regular Migration-GCM) BM Genel Kurulunda imzalanmasında önemli katkısı olmuştur (“Türkiye’de Düzensiz Göç”, 2019; “Global Forum”, 2019; “Küresel Göç ve Kalkınma Forumu”, 2019).

Türkiye’nin sınır güvenliğinde AB’nin üyelik süreci şartlarından sayılan sınır güvenliğinden sorumlu tek bir kuruluşun oluşturulması kriteri “öncelikle yaşamsal olarak gördüğü Doğu ve Güneydoğu Anadolu’daki terör sorunun çözüme kavuşturulması gerekmektedir” (Savaşeri, 2014: 118) görüşü çerçevesinde beklemektedir. Avrupa Komisyonu’nun 2018 ve 2019 Türkiye Raporları’nda; “AB

müktesebatı ile uyumun daha iyi düzeyde olabilmesi için sınır kontrollerinden ve sınır gözetimi görevlerinden uzman ve profesyonel personel sorumlu olmalıdır. Sınır güvenliğinden sorumlu tek bir kuruluşun oluşturulmasına yönelik mevzuat çalışmaları, özellikle sınır bölgelerinde yaşanan istikrarsızlık nedeniyle bekletilmektedir” (Türkiye 2018 Raporu, 2018), “sınır güvenliğinden sorumlu tek bir sivil kuruluşun oluşturulmasına yönelik mevzuat çalışmaları, özellikle birçok sınır bölgesinde yaşanan güvenlik endişeleri nedeniyle bekletilmektedir” (Türkiye 2019 Raporu, 2019) şeklinde belirtilmiştir. Türkiye, öncelikle sınır güvenliğinden sorumlu olan birimlerin teknik kapasitelerini artırmalı, sınır güvenliğinde teknolojik sistemlerden istifade edilmeli, yeni, profesyonel, kolluk yetkisine sahip ve sivil bir otoriteye bağlı olan bir kurumun teşkil edilmesi ilerleyen süreçte hayata geçirilmelidir.

Türkiye’nin sınır güvenlik kültürü; kaçakçılık ve düzensiz göçün engellenmesinden çok terör örgütlerinin yasadışı geçişine odaklanmaktadır. Türkiye’de devam eden “Sınır Güvenlik Duvarı” inşası düzensiz göç ile mücadelede tek yöntem olarak değerlendirilmemelidir. Yapımı devam eden sınır güvenlik duvarı inşasıyla birlikte Türkiye’nin kaynak ülkelerle imzaladığı geri kabul anlaşmaları aslında sorunu kalıcı olarak çözecek çözümler değildir. Bu tedbirlerin ileride yukarıda belirtilen sorunlara neden olacağı aşikârdır. Genellikle araştırmalarda sınır duvarı inşa edilmesi konusu eleştirilmiştir. Kaygısız (2013: 178) “Kısacası, insan hareketleri karşısında duvar inşa ederek çözüm aramak çağ ve insanlık dışı olmanın yanında etkili bir çözüm aracı da olamamaktadır” ifadesinde bulunmakta, Sirkeci (2017: 34), “duvar örme, dikenli tel germek” gibi yöntemlerin pahalı olduğunu, önceki bölümlerde açıklanan uluslararası göçü şekillendiren üç açığın (kalkınma veya ekonomik açık, katılım veya demokrasi açığı ve yüksek doğurganlık ve nüfus artış hızı ile bağlantılı kitle veya nüfus açığı) kapatılmasını hedef alan politikaların uygulanması gerektiğini önermektedir. Benzer şekilde Yalın (2018) da ABD Başkanının Meksika sınırına örülecek duvar için firmalardan proje istemesini konu alan yazısında: “İster salt betondan, isterseniz çelik direklerden tasarlayıp, en gelişmiş teknolojilerle üretin, bir duvar inşa ediyorsanız aslında ölüm inşa ediyorsunuz demektir. Çünkü insanlar duvarları aşmak ister, bunu yaparken de ya yaralanır ya da ölürlür” şeklinde duvarın olumsuz etkisini belirtmiştir. Erzurum’da gerçekleştirilen “Doğu Anadolu’da Uluslararası Göç Çalıştayı” sonuç raporunda sınıra duvar örülmesinin düzensiz göçle mücadelede tek başına etkili bir çözüm olmayacağı değerlendirilmiş olup, düzensiz göçle mücadele konusunda “mevcut yasalarla veya yeni yasalar geliştirip uygulamak, duvar

çözümünden daha etkin olabilir” (Karabulut, 2018: 21) ve “sorun sadece sınırı duvarlar öreerek çözülemeyecek şekilde çok yönlü ve karmaşıktır. Halbuki sorun kaynak ülkeden başlayarak, geçiş ülkeleri ve gidilen ülkeyi içeren, sadece ülke içerisindeki kurumları değil, ülkelerarası işbirliğini de gerektiren bir yapıdadır” (Alpar, 2018: 46) şeklinde önerilerde bulunulmuştur. Özgür (2013: II) de sorunun kaynağında çözüm noktasında şu yorumda bulunmuştur: “Ancak AB’nin yasa dışı göç ve göçmenlikle ilgili olarak ve sınır güvenliğini sağlamak için yapmış olduğu harcamaların yüksekliği dikkate alındığında; bu harcamalara ayrılan bütçe ile yasa dışı göç sorununun kaynağında çözülebileceği ya da en azından azaltılabileceği de tartışılmaktadır.”

Aslında Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Palermo) ve bu sözleşmeye Ek Protokole taraf her ülke göçmen kaçakçılığı ile mücadelede ulusal, bölgesel ve uluslararası işbirliği içinde olmak ve bu suça neden olan ekonomik ve sosyo-ekonomik tedbirleri almak durumundadır. Protokolün 15’inci maddesi bu hususu “Her Taraf Devlet, göçmen kaçakçılığının yoksulluk ve az gelişmişlik gibi sosyo-ekonomik nedenleriyle mücadele etmek için ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerdeki kalkınma programlarını ve işbirliğini, göçün sosyo-ekonomik boyutlarını hesaba katarak ve ekonomik ve sosyal bakımdan zayıf bölgelere özel önem vererek, uygun olduğu ölçüde teşvik edecek veya güçlendirecektir” şeklinde belirtmektedir (Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, 2003). Sözleşme ve protokole taraf her ülke özellikle de göçe hedef gelişmiş ve yüksek gelirli ülkeler “kaynak ülkelerdeki çatışma ve savaş ortamlarının sona erdirilmesine yönelik inisiyatiflerin alınması, bu ülkelerin gelişimi üzerine yardımlara ve girişimlere yönelinmesi, sığınma ve sınır yönetimlerinin geliştirilmesi” (Kayaalp, 2018: 163) yöntemlerini gerçekleştirmek durumundadırlar.

BM Dünya Nüfus Tahmini Raporlarına göre; Dünya nüfusunun, 2050 yılında 9 milyar 772 milyon, 2100 yılında ise 11 milyar 184 milyon kişiye ulaşacağı tahmin edilmektedir. Dünya nüfusunun % 60’ı genellikle geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerden oluşan Asya kıtasında, % 17’si ise doğum ve ölüm oranlarının yüksek olduğu geri kalmış ülkelerden oluşan Afrika kıtasında yaşamaktadır. 2015 yılı verilerine göre dünya nüfusunun % 16’sı yüksek gelirli ülkelerde, % 75’i orta gelirli ülkelerde ve % 9’u ise düşük gelirli ülkelerde, benzer şekilde % 17’si gelişmiş, % 70’i gelişmekte olan, % 13’ü ise geri kalmış ülkelerde yaşamaktadır. Asya kıtası 2050 yılında 5 milyar 257 milyon kişiye ulaşacak ve dünya nüfusunun %

57’sini, Afrika kıtası da 2050 yılında 2 milyar 528 milyon kişiye ulaşacak ve dünya nüfusunun % 26’sını oluşturacaktır. Özellikle Afrika kıtasında görülen yüksek nüfus artışıyla birlikte 2050 yılında dünya nüfusunun düşük gelirli ülkelerde yaşayanların oranı % 14’e, 2100 yılında ise % 22’ye çıkacaktır (“World Population Prospects”, 2017). Bu tahminler 21’inci yüzyılda geri kalmış ve düşük gelirli ülkeleri oluşturan başta Afrika kıtası olmak üzere Asya kıtası ülkelerinden, doğum ve ölüm oranlarının düşmesi ile nüfusları azalan ve yaşlı nüfusları artan başta Avrupa kıtasında bulunan yüksek gelirli ve gelişmiş ülkelere doğru düzensiz göçün artarak devam edeceğini bize göstermektedir.

Türkiye, “göçmen kaçakçılıklarına karşı güçlü bir mücadelenin yanında göçün siyasi, ekonomik ve güvenlik kaynaklı temel nedenlerine (root causes) yönelik kalıcı çözümler üretilmesini; göçte kaynak ülkelerdeki çatışma bölgelerinde barış ve istikrarın tesisi ile bu ülkelere insani ve kalkınma yardımlarının artırılmasına yönelik tedbirlerin alınmasını” savunmakta olup, üzerine düşeni artırarak sürdürmeye devam ettirmelidir (“Türkiye’de Düzensiz Göç”, 2019). İçişleri Bakanı Soylu da Küresel Göç Mutabakatı Hükümetlerarası Konferansı’nda yaptığı açıklamada düzensiz göçle mücadelede tüm dünyanın yapması gerekeni özetlemiştir:

“İş birliği yapar, güçlü bir veri ve iş birliği ağı kurarsak, ayrıca bu başarılı ve umut verici metinden yola çıkarak, orta ve uzun vadeli stratejik bir bakış ortaya koyarsak, düzensiz göçü sadece kaynağında engellemek yerine buna kaynaklık eden sorunları, yoksulluğu, eğitim ve sağlığa erişimdeki kısıtlamayı aşmak için kaynak tahsis edersek, ‘para verelim yerlerinde kalsınlar’ politikalarından vazgeçip, gerçek ve insancıl politikalar üretirsek, düzensiz göçün yerine makul ve tüm ülkelerin paylaştığı düzenli göç politikalarını hayata geçirirsek, bu meseleyi yönetebilecek en iyi insan kaynaklarını ayırırsak, 21. yüzyıl kendi başarı hikâyesini yazabilir.” (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2018).

Hedef ülkeleri oluşturan gelişmiş ülkelerin kaynak ülkelerde yapması gerekenleri Kaya (2007: 25) da benzer şekilde belirtmiştir: “Yasadışı göçün nedeni olan kaynak ülkelerdeki ekonomik güçlüklerin önümüzdeki yıllarda da artış göstererek devam edecek gibi görünmesi, gelir dağılımı uçurumunun kapanacağına dair olumlu bir işaretin olmayışı, yasadışı geçişlerin bundan sonra da artarak süreceğini göstermektedir. Bundan dolayı zengin hedef ülkelerin gelişmemiş ülkelere yönelik kalkınma politikalarını geliştirmesi gerekmektedir.” Bu bağlamda; gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler, bu sorunu çözmek için ne

kadar istekli, duyarlı ve ne kadar kaynak aktarmaya gönüllüdürler? Bu makalenin konusu bu soruna çözüm üretmek olmadığından sadece konuya dikkat çekilmek istenmiştir.

SONUÇ

21'inci yüzyılda da geri kalmış ve düşük gelirli ülkelerden oluşan başta Afrika kıtası olmak üzere Asya kıtası ülkelerinden, doğum ve ölüm oranlarının düşmesi ile nüfusları azalan ve yaşlı nüfusları artan, dolayısıyla işgücü açıkları olan başta Avrupa kıtasında bulunan gelişmiş ve yüksek gelirli ülkelere doğru düzensiz göçün artarak devam edeceği öngörülmektedir.

Düzensiz göçün yarattığı sorunları, ülkelerin tek başlarına çözebilmesi çok zordur. Bu sorunların çözümünde uluslararası kurum (BMYK, BM IOM vb.) ve birliklerin (AB vb.) soruna evrensel bir gözle bakıp ortak hareket etmesi gerekmektedir. Bu süreçte, göçe kaynak ülkelerle, hedef ülkeler arasında işbirliğinin geliştirilmesine katkı sağlanmalıdır. 19 Aralık 2018 tarihli BM Genel kurulunda kabul edilen “BM Küresel Göç Mutabakatı” bir fırsat olarak değerlendirilmelidir.

Türkiye; düzensiz göçte transit ve hedef ülke olarak AB ile imzaladığı geri kabul anlaşması kapsamında, AB ülkelerinde bulunan ve Türkiye üzerinden geçen üçüncü ülke vatandaşlarını geri kabul edeceği tarihe kadar, özellikle güney ve doğusundan gelen düzensiz göçmenlere kaynak ülke durumunda olan diğer ülkelerle geri kabul anlaşmalarını tamamlamalı, geri gönderme merkezlerinin kapasite ve sayılarını artırmalı, göçün yönetiminden sorumlu olan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü uzman personelinin mesleki eğitim ihtiyacını tamamlamalı ve uzman personel sayısını artırmalıdır. Düzensiz göç ve göçmen kaçakçılığı ile mücadelede 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 79'uncu maddesinde düzenlediği göçmen kaçakçılığı suçunun caydırıcılığının sağlanması maksadıyla ceza alt limitinin yükseltilmesi, adli yargılamaların etkin ve hızlı olması için özel mahkemelerin kurulması gerekmektedir.

Türkiye, Suriye krizi ile yaşadığı yoğun düzensiz ve kitlesel göçler ile mücadele ederken yeni bir yaklaşım ile sınır güvenliğini artırmaya yönelik sınırın “Güvenlik Duvarı” ile desteklenmesi yoluna gitmiştir. “Sınır Güvenlik Duvarı” ile kısa vadede hem düzensiz göçün azaltılması sağlanabilir, hem de DAES vb. terör örgütlerinin sınırlarımızdan yasa dışı yollardan girişi önlenir. Uzun vadede ise düzensiz göçmen özelinde yeni göç yollarının oluşumuna zemin hazırlayacak, düzensiz göçmenlerin kaçakçılar tarafından daha fazla sömürülmesine neden

olacak ve daha fazla can kayıpları yaşanabilecektir. Mevcut sınır kapılarına ilave olarak fiilen kapalı olan kapıların açılması durumunda, mülteci ve sığınmacıların uluslararası koruma başvurusu yapabilme imkânları artacak, göçmen kaçakçılarının aracı olarak kullanılmasına gerek duyulmayacaktır. Sınır illerinde komşu ülkeler ile gerçekleştirilen sınır ticareti uygulamasına, mevcut veya açılacak yeni sınır kapılarından yapılmaya devam edilmelidir.

Uzun vadede “Akıllı Sınır Güvenlik Sisteminin” tüm sınırlarımızda kullanılmaya başlanmasıyla birlikte zaten modüler şekilde inşa edilen duvarların kaldırılarak, sınırlarımız; İHA ve uydudan gözetlenebilen, gözetleme kuleli, termal kameralı, güneş enerjili aydınlatmalı, kamera takip ve güvenlik sensörlü sistemler gibi yoğun teknolojik imkânlarla korunmalıdır. Bununla birlikte “Sınır Güvenlik Duvarının” bitki ve hayvan yaşamına olan olası olumsuz etkisi de incelenmelidir. Hayvanların göç yollarının varlığı, suların akışı, bitki popülasyonunun sürekliliği konularında, duvara hayvanların geçebileceği belli geçitler açılması gibi bir takım uygulamaların yanında, biyolog ve coğrafyacıların görüşleri de dikkate alınmalıdır.

KAYNAKÇA

Ağır, B. S. (2015). “Güvenlik Kavramını Yeniden Düşünmek: Küreselleşme, Kimlik ve Değişen Güvenlik Anlayışı”. Güvenlik Stratejileri Dergisi, Sayı: 22, 97-131.

Akşit, B. (1998). “İçgöçlerin Nesnel ve Öznel Toplumsal Tarihi Üzerine Gözlemler: Köy Tarafından Bir Bakış”. Türkiye’de İçgöç, Bolu-Gerede, 6-8 Haziran 1997 içinde İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 22-37.

Alpar, G. (2018). “Rapor”. Doğu Anadolu’da Uluslararası Göç Çalıştayı. İ.Öz. Ed. içinde Atatürk Üniversitesi Yayınevi, 19-22.

Avrupa Parlamentosu Seçim Sonuçları Belli Oldu (2019). http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/dunya/1412113/Avrupa_Parlamentosu_secim_sonuclari_belli_oldu.html (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Aydemir, F. (2016). Sınır Güvenliği için Büyük Veri Teknik ve Teknolojileri ile Boru Hattı Tasarımı. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bilgisayar Mühendisliği Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Banazılı, A.M. (2018). Avrupa Birliği ve Türkiye’de Düzensiz Göç Yönetiminin Geri Kabul Anlaşmaları Üzerinden Değerlendirilmesi. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Batır, K. (2017). “Avrupa Birliği’nin Geri Kabul Anlaşmaları: Türkiye İle AB Arasında İmzalanan Geri Kabul Anlaşması Çerçevesinde Hukuki Bir Değerlendirme”. Yönetim Bilimleri Dergisi/ Journal of Administrative Sciences, Cilt / Volume: 15, Sayı / N: 30, 585-604.

BM Göç Mutabakatı (2018). <https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/12535>; <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-kuresel-goc-mutabakatini-kabul-etti-/1343525> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Bostan, H. (2018). “Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Uyum, Vatandaşlık ve İskân Sorunu”. Göç Araştırmaları Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 2, 38-88.

Bostancı Bozbayındır, G. (2015). “Türk Ceza Kanunu’nda Göçmen Kaçakçılığı Suçu”. Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu içinde İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul: Elma Matbaası, 377-406.

Bozkaya, Ö. ve Kıncal, A. (2018). “Türkiye ve Avrupa Birliği İlişkileri ve Suriyeli Yerinden Edilmiş Kişiler Bağlamında Türkiye’nin Göç Politikasındaki Gelişimin Değerlendirilmesi”. Göç Araştırmaları Dergisi, 4 (2), 90-126.

Bulut, M. (2015). “Sunuş”. Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumunda İstanbul: İZU Yayın, No: 12. https://www.izu.edu.tr/docs/default-source/kitaplar/iz%C3%BC-yay%C4%B1n-no-12---disiplinleraras%C4%B1-g%C3%B6%C3%A7-ve-g%C3%B6%C3%A7-politikalar%C4%B1---pdf.pdf?sfvrsn=3865ec93_2 (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Çapat, H. (2008). Kopenhag Okulu Çerçevesinde Bölgesel Güvenlik Kompleksi Kavramı ve Karadeniz’de AB-ABD Güvenlik Algılamaları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Kara Harp Okulu.

Danış, A.D. (2004). “Yeni Göç Hareketleri ve Türkiye”. Birikim, No: 184-185, 216-224.

Düzensiz Göç (2019). Göç İstatistikleri. http://www.goc.gov.tr/icerik3/duzensiz-goc_363_378_4710 (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Düzensiz Göç İstatistikleri (2019). https://www.sg.gov.tr/baskanliklar/harekat/faaliyet_istatistikleri/duzensiz_goc_istatistikleri.html (erişim tarihi 27 Haziran 2019).

Elmas, F.Y. (2017). AB Dış Göç Politikasında Kayıp Bir Parça: Göçmen-Odaklı Yaklaşım. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Birliği ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler Anabilim Dalı, 25.Yıl Armağanı. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, ISBN: 978-605-136-352-3, 401-429.

Elmas, F.Y. (2016). “Avrupa “Kapı Duvar” Göç Yaklaşımında Eylem-Söylem Tutarsızlığı”. Ankara: USAK Yayınları.

Ekşi, N. (2015). “1951 Yılından Bugüne Mülteci Kavramı”. Türkiye Belediyeler Birliği İller ve Belediyeler Dergisi, Sayı: 813, 10-17.

Farrokhzad, A. (2018). İnsan Ticareti ve Göçmen Kaçakçılığı Suçları. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku ABD, Yayımlanmamış Doktora Tezi.

Frontex’le İşbirliği Mutabakat Zaptının İmzalanması Hk. (2012). T.C. Dışişleri Bakanlığı. http://www.mfa.gov.tr/no_148_-28-mayis-2012_-frontex_le-isbirligi-mutabakat-zaptinin-imzalanmasi-hk_.tr.mfa (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Geçici Koruma Yönetmeliği (2014, 13 Ekim). Resmi Gazete (Sayı: 29153).

Geri Kabul Anlaşması Genelgesi (2014). Resmi Gazete (Sayı: 28974).

Geri Kabul Anlaşması Son Durum (2019). <http://www.pasaportvizesi.com/haberler/geri-kabul-anlasmasi-son-durum/> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Geri Gönderme Merkezleri (2019). Göç İstatistikleri. http://www.goc.gov.tr/icerik3/geri-gonderme-merkezleri_363_378_10094 (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Global Forum on Migration and Development (GFMD) (2019). <https://gfmd.org/> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Göç Krizi Operasyonel Çerçevesi (MCOF) 2018-2019 (2018). https://turkey.iom.int/sites/default/files/sitreps/MCOF_TR.pdf (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Hakimi:H. (2014). Afganistan Sınır Güvenliği Sorunları: Hukuki ve İdari Perspektifler. Polis Akademisi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Uluslararası Güvenlik ABD, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

İçduygu, A. (2012). "International Migration and Turkey", OECD SOPEMI Country Report for Turkey, MiReKoc, İstanbul: Koç University.

İçduygu, A. (2015). "Türkiye'ye Yönelen Düzensiz Göç Dalgaları İçinde Transit Göç". Türkiye'nin Göç Tarihi: 14.Yüzyıldan 21.Yüzyıla Türkiye'ye Göçler, M.Murat Erdoğan ve Ayhan Kaya Der. içinde İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 279-294.

İçduygu, ve Aksel, D.B. (2012). Türkiye'de Düzensiz Göç. Ankara: Uluslararası Göç Örgütü Türkiye Yayınları.

İçduygu, A. ve Ünalın, T. (1998). "Türkiye'de İçgöç: Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri". Türkiye'de İçgöç, Bolu-Gerede, 6-8 Haziran 1997 içinde İstanbul Tarih Vakfı Yayınları, 38-55.

İçduygu, A., Erder: ve Gençkaya, Ö.F. (2014). Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023, Koç Üniversitesi Göç Araştırma Merkezi. https://mirekoc.ku.edu.tr/wp-content/uploads/2017/01/Tu%CC%88rkiyenin-UluslararasıC4%B1-Go%CC%88c%CC%A7-PolitikalarC4%B1-1923-2023_.pdf (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

İçişleri Bakanı Soylu: Sınır güvenlik yolları projemizin de yüzde 76'sı tamamlandı (2018). <http://www.gunes.com/gundem/suleyman-soylu-bittiginde-kusucurtmayacagiz-928770> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

International Migration 2017 (2017). <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/wallchart/docs/MigrationWallChart2017.pdf> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

İtalya ve Malta Arasında Mahsur Kalan 629 Göçmenin Akıbeti Belli Oldu (2018). <http://www.yurtgazetesi.com.tr/dunya/italya-ile-malta-arasinda-mahsur-kalan-629-gocmenin-akibeti-belli-h97097.html> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşletirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik (2014, 22 Nisan). Resmi Gazete (Sayı: 28980).

Karabulut, K. (2018). “Rapor”. Doğu Anadolu’da Uluslararası Göç Çalıştayı İ.Öz. Ed. içinde Atatürk Üniversitesi Yayınevi, 19-22.

Kara Sınırlarının Korunması ve Güvenliği Hakkında Kanun (1998, 22 Kasım). (Resmi Gazete (Sayı: 19997).

Kartal, (2013). “Meksika Sınırı”. <https://dunyalilar.org/meksika-siniri-2.html> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Kaya, A. (2007). “Türkiye-AB Üyelik Müzakerelerinde Yasadışı Göçün Önemi ve Yansımaları”, Türk İdare Dergisi, Y.79:455, 13-26.

Kaya, A. (2013). “Sınır Güvenliği Paradigmalarında Değişim ve Türkiye’nin Sınır Güvenliği Yapısının Analizi”. Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi, 4 (2), 1-12.

Kaya, A. (2015). “Giriş: Farklı Göç Türlerini Yaşayan Ülke: Türkiye”. Göçler Ülkesi, Lülüfer Körükmez, İlkay Südaş Der. içinde, Ankara: Ayrıntı Yayınları, 15-26.

Kaya, A. ve Erdoğan, M.M. (2015). “Giriş”. Türkiye’nin Göç Tarihi: 14.Yüzyıldan 21.Yüzyıla Türkiye’ye Göçler, M.M. Erdoğan ve A. Kaya Der. içinde, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 3-14.

Kayaalp, Ö. (2018). Ege Denizi’nde Düzensiz Göç, Güvenlik ve İnsan Hakları Paradoksu: Frontex. Dokuzeylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Deniz Ulaştırma İşletme Mühendisliği Anabilim Dalı, Denizcilikte Emniyet, Güvenlik ve Çevre Yönetimi Programı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Kaygısız, Ö. (2013). AB’nin Dışsallaştırma Stratejisinin Türkiye’nin Düzensiz Göç Politikalarına Etkisi. Girne Amerikan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler ABD, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Kaymakcı, F. (2019). “2019 Yılında Türkiye-AB İlişkileri: Beklentiler ve Olasılıklar”. İktisadi Kalkınma Vakfı Dergisi. Sayı: 236, 20-27.

Kesgin: (2018). “Beklentiler ve Gerçeklikler Arasında Göç Konusunda Küresel Mutabakat”. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/beklentiler-ve-gerceklikler-arasinda-goc-konusunda-kuresel-mutabakat/1344260> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Koca, B.T. (2014). “Biyopolitika, Güvenlik ve Frontex’in Türkiye-Yunanistan Sınırdaki Rolü”. Göç Dergisi, Cilt:1, Sayı:1, 57-76.

Koyuncu, A.S. (2006). Göçmen Kaçakçılığı ile Mücadele Politikaları. İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Hukuk Yüksek Lisans Tezi.

Kurt, M. ve Çöğgün, M. (2007). Mülki İdare Amirleri Sınır Görev Rehberi. T.C. İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi (AREM) Yayınları, No: 9, Ankara.

Küresel Göç ve Kalkınma Forumu (2019). http://www.goc.gov.tr/icerik3/gfmd-kuresel-goc-ve-kalkinma-forumu-_409_576_581 (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Küresel Göç ve Fırsatçılırları: Türkiye’de Yasadışı göçmenler ve Göçmen Kaçakçıları (2012). Uluslararası Terörizm ve Sınırışan Suçlar Araştırma Merkezi (UTSAM). Rapor 18, Ankara: Polis Akademisi Yayınları. <http://www.madde14.org/images/f/ff/Utsamgoc2012.pdf> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Malkara, F. (2017). Arap Baharı Sonrası Akdeniz’de Yaşanan Düzensiz Göçün Avrupa Birliği Kapsamında Güvenlik Boyutu ve Uluslar Arası Açısından İncelenmesi. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler ABD, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Massey, D.S. (2016). Göç Kuramlarında Kayıp Halka. Göç Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 2, 143-165.

Mat, T.Y. ve Özdan: (2018). AB ile Türkiye arasındaki Geri Kabul Anlaşması’nın İnsan Hakları Açısından Değerlendirilmesi. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi. Cilt: 24, Sayı: 1, 36-49.

Member States (2019). <https://www.icmpd.org/about-us/member-states/> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Meray: L. (1960). Devletler Hukukuna Giriş. C. I. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme (1961, 29 Ağustos). Resmî Gazete (Sayı: 10898).

Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Protokol (1968, 5 Ağustos). Resmi Gazete (Sayı: 12968).

Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018 (2013). T.C. Kalkınma Bakanlığı. Ankara. <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Onuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2014-2018.pdf> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Ozansoy, A. (2017). “Göç Alanında AB’nin Dış Politikasının Normatif Güç AB Kavramı Çerçevesinde İncelenmesi”. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Birliği ve Uluslararası Ekonomik İlişkiler Anabilim Dalı, 25.Yıl Armağanı. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, ISBN: 978-605-136-352-3, 249-288.

Özgür, O. (2013). Avrupa Birliği ve Yasadışı Göçmen/Mülteci Sorunu: Sınır Güvenliği ve Türkiye’ye Etkileri, Harp Akademileri, Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Paynter, E. (2019). Europe’s refugee crisis explains why border walls don’t stop migration. <https://theconversation.com/europes-refugee-crisis-explains-why-border-walls-dont-stop-migration-110414> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Savaşeri, İ.U. (2014). Avrupa Birliği Entegre Sınır Yönetiminin Türkiye’nin Sınır Güvenliğine Etkisi ve Yeniden Yapılandırma Çalışmaları. Harp Akademileri, Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Sertkaya Doğan, Ö. (2015). Population Movements In Turkey Internal Migration. Arslan, H., Mehmet Ali İcbay, M.A. and Mihai Stranciu: Eds. Contemporary Studies In Humanities. Mannheim: Eh-rmann Verlag, 18-29

Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nin, Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne Ek Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokolün Onaylanması Hakkında Karar (2003, 18 Mart). Resmi Gazete (Sayı: 25052).

Sınır Yönetimi Alanında Kurumlararası İşbirliği ve Koordinasyon Hakkında Yönetmelik (2016, 01 Şubat). Resmi Gazete(29656).

Sınır Duvarı İnşaatı (2017). <https://www.toki.gov.tr/haber/sinir-duvari-insaatitum-hiziyla-suruyor> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Sirkeci, İ. (2017). “Bir güvensizlik ülkesi olarak Türkiye’nin mültecileri, Suriyeliler ve Türk mülteciler”. Göç Dergisi, Cilt: 4, Sayı: 1, 21-40.

Six people died each day attempting to cross Mediterranean in 2018 (2019). UNHCR Report. <https://www.unhcr.org/news/press/2019/1/5c500c504/six-people-died-day-attempting-cross-mediterranean-2018-unhcr-report-shows.html>; <https://www.unhcr.org/desperatejourneys/> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Stratejik Plan 2017-2021 (2017). Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları. Ankara. http://www.sp.gov.tr/upload/xSPStratejikPlan/files/EeHs8+stratejik_plan_2017_090817_1_.pdf (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Suriye Sınırında Yapılan Güvenlik Duvarında Sona Gelindi (2017). <http://www.milliyet.com.tr/suriye-sinirina-yapilan-guvenlik-gundem-2529237/> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Suriye Sınırı “Akıllı” Sistemle Daha Güvenli (2019). <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/suriye-siniri-akilli-sistemle-daha-guvenli-400090.html> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Şen, F.Y. (2006). Dünya ve Türkiye Perspektifinden Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticareti, Organ Doku Ticareti. KOM/TADOC Yayınları, Ankara.

Tapia:D. (2015). Akdeniz Havzası: Göç Yollarının Kavşak Noktası ve Yeni Eğilimlerin Aynası. Göçler Ülkesi, Lülüfer Körükmez, İlkay Südaş Der. içinde Ankara: Ayrıntı Yayınları, 27-44.

Tekeli, İ. (1998). “Türkiye’de İçgöç Sorunsalı Yeniden Tanımlanma Aşamasına Geldi”. Türkiye’de İçgöç, Bolu Gerede, 6-8 Haziran 1997 içinde İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 7-21.

TOKİ’den sınıra 144 Kilometrelik Yeni Duvar (2019). <https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/tokiden-sinira-144-kilometrelik-yeni-duvar> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Trump Ulusa Seslendi (2019). <https://tr.sputniknews.com/abd/201901091036998819-trump-abd-meksika-duvar-demokrat-hukümet-cumhuriyetci/> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

T.C. İçişleri Bakanlığı (2018). “Bakanımız Sn. Soylu, Küresel Göç Mutabakatı Hükümetlerarası Konferansı’na Katıldı.” <https://www.icisleri.gov.tr/bakan-soylu-kuresel-goc-mutabakati-hukümetlerarası-konferansına-katildi> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

T.C. İçişleri Bakanlığı (2019). “Sınır Yönetimi Alanında Yürütülen Projeler.” <https://www.icisleri.gov.tr/illeridairesi/sinir-yonetimi-alanında-yurutulen-projeler> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Türk Dil Kurumu (2018). “Sınır”. Büyük Türkçe Sözlük. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5a1b127f53fa65.37347154 (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Türk Vatandaşlığı Kanunu (2009, 29 Mayıs). Resmi Gazete (Sayı: 27256).

Türk Ceza Kanunu (1926, 01 Mart). Resmi Gazete (Sayı:320).

Türk Ceza Kanunu (2004, 26 Eylül). Resmi Gazete (Sayı:25611).

Türkiye’de Geçici Koruma (2019). http://www.goc.gov.tr/icerik6/turkiye%E2%80%99de-gecici-koruma_409_558_1097_icerik (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Türkiye’deki Mülteciler ve Sığınmacılar (2019). <http://www.unhcr.org/tr/turkiyedeki-multeciler-ve-siginmacilar> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar İle Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (1994, 30 Kasım). Resmi Gazete (Sayı: 22127).

Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği Arasında İzinsiz İkamet Eden Kişilerin Geri Kabulüne İlişkin Anlaşmanın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun (2013, 16 Aralık). Resmi Gazete (Sayı: 29044).

Türkiye ve Göç (2019). Ankara. http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_tasar%C4%B1m_icler.pdf (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Türkiye Düzensiz Göç Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı (2015). Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

Türkiye'nin Düzensiz Göç İle Mücadelesi (2015). http://www.goc.gov.tr/icerik6/turkiyenin-duzensiz-gocle-mucadelesi_409_422_424_icerik (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Türkiye 2016 Raporu (2016). Türkiye Raporları. T.C. Dışişleri Bakanlığı (Avrupa Birliği Başkanlığı). https://www.ab.gov.tr/files/pub/2016_ilerleme_raporu_tr.pdf (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Türkiye 2018 Raporu (2018). Türkiye Raporları. T.C. Dışişleri Bakanlığı (Avrupa Birliği Başkanlığı). https://www.ab.gov.tr/siteimages/pub/komision_ulke_raporlari/2018_turkiye_raporu_tr.pdf (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Türkiye 2019 Raporu (2019). Türkiye Raporları. T.C. Dışişleri Bakanlığı (Avrupa Birliği Başkanlığı).

https://www.ab.gov.tr/siteimages/birimler/kpb/2019_trkiye_raporu_tr.pdf (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Türkiye-AB Vize Muafiyeti Süreci ve Geri Kabul Anlaşması Hakkında Temel Sorular ve Yanıtları (2019). T.C. Dışişleri Bakanlığı (Avrupa Birliği Başkanlığı). https://www.ab.gov.tr/files/pub/turkiye_ab_vize_muafiyeti_sureci_ve_geri_kabul_anlasmasi_hakkinda_temel_sorular_ve_yanitlari.pdf (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Türkiye-AB İlişkilerinde Yaşanan Son Gelişmeler Işığında Vize Serbestisi, Geri Kabul Anlaşması ve Göç Eylem Planı Hakkında En Çok Sorular ve Cevapları (2019). T.C. Dışişleri Bakanlığı. <http://www.mfa.gov.tr/soru-cevap.tr.mfa> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Türkiye'de Düzensiz Göç (2019).T.C. Dışişleri Bakanlığı. http://www.mfa.gov.tr/turkiye_de-duzensiz-goc.tr.mfa (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Türkiye'de NHCR (2019). <https://www.unhcr.org/tr/turkiyede-unhcr> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Uluslararası Kuruluşlar (2019). http://www.goc.gov.tr/mobilicerik3/uluslararasi-kuruluslar_363_392_394 (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Uluslararası İşgücü Kanunu (2016, 28 Temmuz). Resmî Gazete (Sayı: 29800).

Uluslararası Göç Hukuku, Göç terimleri Sözlüğü [No:18] (2009). Perru-choud, R. Ed. Çev. B. Çiçekli. Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü. Erişim Adresi: http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri_sozlugu.pdf (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

UNHCR Türkiye İstatistikleri (2019). <http://www.unhcr.org/tr/unhcr-turkiye-istatistikleri> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Uyarer, F. (2017). Terörizmle Mücadelede Sınır Güvenliğinin Önemi ve Geleceği: Türkiye Örneği. Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Utancı Duvarları Hâlâ Örülüyor (2015). <http://www.ufkumuzhaber.com/utanc-duvarlari-hala-oruluyor-43268h.htm> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Üçüncü Ülkeye Yerleştirme (2019). <http://www.unhcr.org/tr/ucuncu-ulkeye-yerlestirme> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Vardar, N. (2015). “Mülteci, Göçmen, Sığınmacı Arasındaki Farklar?”. <https://bianet.org/bianet/toplum/167434-multeci-gocmen-siginmaci-arasindaki-farklar> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013, 4 Nisan). Resmî Ga-zete (Sayı: 28615.)

Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun (2003, 27 Şubat). Resmî Gazete (Sayı: 25040).

Yalçın, C. (2004). Göç Sosyolojisi. Ankara: Anı Yayıncılık.

Yalım, Ö. (2018), “Dünyanın en ‘tasarım’ sınır duvarı”. <http://www.t24.com.tr/yazarlar/ozlem-yalim-tasarim/dunyanin-en-tasarim-sinir-duvari,21357> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Yasadışı Geçişlere Modüler Beton Duvar ve Tel Önlemi (2018). <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/yasadisi-gecislere-moduler-beton-duvar-ve-tel-onlemi-378585.html> (erişim tarihi 25 Haziran 2019).

Yıldız, A. (2017). Göçmen Kaçakçılığı Algısı ve Göçmenlerin Karar Süreçleri. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) Yayınları.

Yılmaz, A. (2014). “Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri”. Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 9/2 Winter 2014, Ankara, 1685-1704.

World Population Prospects (2017). The 2017 Revision. United Nations (UN). New York. https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2017_Volume-I_Comprehensive-Tables.pdf (erişim tarihi 25 Haziran 2019).